הלכה · משנה תורה · ספר זרעים

משנה תורה, הלכות כלאים

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה תורה, הלכות כלאים

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-תורה-הלכות-כלאים/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 7
פרק ד 9
פרק ה 11
פרק ו 14
פרק ז 16
פרק ח 18
פרק ט 20
פרק י 22

פרק א

א הַזּוֹרֵעַ שְׁנֵי מִינֵי זְרָעִים כְּאֶחָד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לוֹקֶה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יט) "שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע כִּלְאָיִם":

ב וְאֶחָד הַזּוֹרֵעַ אוֹ הַמְנַכֵּשׁ אוֹ הַמַּחֲפֶּה כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה חִטָּה אַחַת וּשְׂעוֹרָה אַחַת אוֹ פּוֹל אֶחָד וַעֲדָשָׁה אַחַת מֻנָּחִין עַל הָאָרֶץ וְחִפָּה אוֹתָן בָּעָפָר בֵּין בְּיָדוֹ בֵּין בְּרַגְלוֹ בֵּין בִּכְלִי הֲרֵי זֶה לוֹקֶה. וְאֶחָד הַזּוֹרֵעַ בָּאָרֶץ אוֹ בָּעֲצִיץ נָקוּב. אֲבָל הַזּוֹרֵעַ בָּעֲצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת:

ג אָסוּר לִזְרֹעַ כִּלְאַיִם לְנָכְרִי. וּמֻתָּר לוֹמַר לְנָכְרִי לִזְרֹעַ לוֹ כִּלְאֵי זְרָעִים. וְאָסוּר לְאָדָם לְקַיֵּם כִּלְאֵי זְרָעִים בְּשָׂדֵהוּ אֲפִלּוּ עוֹקְרָן וְאִם קִיְּמָן אֵינוֹ לוֹקֶה. וּמֻתָּר לְיִשְׂרָאֵל לִזְרֹעַ כִּלְאֵי זְרָעִים בְּיָדוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ וַאֲפִלּוּ לְעֶרֶב הַזְּרָעִים לְכַתְּחִלָּה וּלְזָרְעָן בְּחוּצָה לָאָרֶץ מֻתָּר וּדְבָרִים אֵלּוּ דִּבְרֵי קַבָּלָה:

ד אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאֵי זְרָעִים אֶלָּא הַזְּרָעִים הָרְאוּיִין לְמַאֲכַל אָדָם. אֲבָל עֲשָׂבִים הַמָּרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִן הָעִקָּרִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין אֶלָּא לִרְפוּאָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאֵי זְרָעִים:

ה כִּלְאֵי הָאִילָנוֹת הֲרֵי הֵם בִּכְלַל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יט) "שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע כִּלְאָיִם". כֵּיצַד. הַמַּרְכִּיב אִילָן בְּאִילָן כְּגוֹן שֶׁהִרְכִּיב יְחוּר שֶׁל תַּפּוּחַ בְּאֶתְרוֹג אוֹ אֶתְרוֹג בְּתַפּוּחַ הֲרֵי זֶה לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה בְּכָל מָקוֹם בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְכֵן הַמַּרְכִּיב יָרָק בְּאִילָן אוֹ אִילָן בְּיָרָק לוֹקֶה בְּכָל מָקוֹם:

ו וְאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהָנִיחַ לְנָכְרִי שֶׁיַּרְכִּיב לוֹ אִילָנוֹת כִּלְאַיִם. וּמֻתָּר לִזְרֹעַ זְרָעִים וְזֶרַע אִילָן כְּאֶחָד וְכֵן מֻתָּר לִזְרֹעַ זַרְעֵי אִילָנוֹת וּלְזָרְעָן כְּאֶחָד שֶׁאֵין לְךָ כִּלְאַיִם בָּאִילָנוֹת אֶלָּא הַרְכָּבָה בִּלְבַד:

ז הַזּוֹרֵעַ זְרָעִים כִּלְאַיִם וְכֵן הַמַּרְכִּיב אִילָנוֹת כִּלְאַיִם אַף עַל פִּי שֶׁהוּא לוֹקֶה הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין בַּאֲכִילָה וַאֲפִלּוּ לָזֶה שֶׁעָבַר וּזְרָעָן שֶׁלֹּא נֶאֱסַר אֶלָּא זְרִיעָתָן בִּלְבַד. וּמֻתָּר לִטַּע יְחוּר מִן הָאִילָן שֶׁהֻרְכַּב כִּלְאַיִם וּלְזֹרֵעַ מִזֶּרַע הַיָּרָק שֶׁנִּזְרַע כִּלְאַיִם:

ח הַזְּרָעוֹנִין נֶחֱלָקִין לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים. הָאֶחָד מֵהֶם הוּא הַנִּקְרָא תְּבוּאָה וְהִיא חֲמִשָּׁה מִינִין הַחִטִּים וְהַכֻּסְּמִין וְהַשְּׂעוֹרִין וְשִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְהַשִּׁיפוֹן. וְהַשֵּׁנִי מֵהֶן הוּא הַנִּקְרָא קִטְנִית. וְהֵן כָּל זְרָעִים הַנֶּאֱכָל לְאָדָם חוּץ מִן הַתְּבוּאָה. כְּגוֹן הַפּוֹל וְהָאֲפוּנִים וְהָעֲדָשִׁים וְהַדֹּחַן וְהָאֹרֶז וְהַשֻּׁמְשְׁמִין וְהַפְּרָנִין וְהַסְּפִיר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. וְהַשְּׁלִישִׁי מֵהֶן הוּא הַנִּקְרָא זְרָעוֹנֵי גִּנָּה. וְהֵן שְׁאָר זְרָעוֹנִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לְמַאֲכַל אָדָם. וְהַפְּרִי שֶׁל אוֹתוֹ הַזֶּרַע מַאֲכַל אָדָם. כְּגוֹן זֶרַע הַבְּצָלִים וְהַשּׁוּמִין וְזֶרַע הֶחָצִיר וְהַקֶּצַח וְזֶרַע לֶפֶת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. וְזֶרַע פִּשְׁתָּן הֲרֵי הוּא בִּכְלַל

זֶרְעוֹנֵי גִּנָּה. כְּשֶׁיִּזְרְעוּ כָּל מִינֵי זֶרְעוֹנִים אֵלּוּ וְיִצְמְחוּ נִקְרָא הַצֶּמַח כֻּלּוֹ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִכָּר הַזֶּרַע דָּשֶׁא וְנִקְרָא יֶרֶק:

ט וְיֵשׁ מִזֶּרְעוֹנֵי גִּנָּה זֶרְעוֹנִים שֶׁדַּרְכָּן לִזְרֹעַ מֵהֶן שָׂדוֹת כְּגוֹן הַפִּשְׁתָּן וְהַחַרְדָּל וְאֵלּוּ הֵן הַנִּקְרָאִים מִינֵי זְרָעִים. וְיֵשׁ מִזֶּרְעוֹנֵי גִּנָּה זֶרְעוֹנִים שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִזְרֹעַ מֵהֶם אֶלָּא עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת קִטָּנוֹת כְּגוֹן הַלֶּפֶת וְהַצְּנוֹן וְהַתְּרָדִים וְהַבְּצָלִים וְהַכֻּסְבָּר וְהַכַּרְפַּס וְהַמָּרוֹר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן וְאֵלּוּ הֵן הַנִּקְרָאִים מִינֵי יְרָקוֹת:

פרק ב

א זֶרַע שֶׁנִּתְעָרֵב בּוֹ זֶרַע אַחֵר אִם הָיוּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה כְּגוֹן סְאָה שֶׁל חִטִּים שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּעֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ סְאָה שֶׁל שְׂעוֹרִים הֲרֵי זֶה אָסוּר לִזְרֹעַ אֶת הַמְעֹרָב עַד שֶׁיִּמְעֹט אֶת הַחִטִּין אוֹ יוֹסִיף עַל הַשְּׂעוֹרִים וְאִם זָרַע לוֹקֶה:

ב וְכָל שֶׁהוּא כְּלָאִים עִם הַזֶּרַע מִצְטָרֵף לְאֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. כֵּיצַד. עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ סְאָה שֶׁל חִטִּים שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ שְׁנֵי קַבִּין שְׂעוֹרִים וּשְׁנֵי קַבִּין עֲדָשִׁים וּשְׁנֵי קַבִּין פּוֹלִים הֲרֵי זֶה לֹא יִזְרַע הַכֹּל עַד שֶׁיִּמְעֹט סְאָה שֶׁל תַּעֲרֹבֶת וְיִבֹּר מִקְצָתָהּ אוֹ יוֹסִיף עַל הַחִטִּים. שֶׁהַשְּׂעוֹרִים וְהָעֲדָשִׁים וְהַפּוֹל כֻּלָּם כִּלְאַיִם עִם הַחִטִּים:

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁנִּתְעָרְבוּ מִינֵי תְּבוּאָה זֶה בָּזֶה אוֹ מִינֵי קִטְנִיּוֹת זֶה בָּזֶה אוֹ שֶׁנִּתְעָרְבָה תְּבוּאָה בְּקִטְנִיּוֹת אוֹ קִטְנִיּוֹת בִּתְבוּאָה. אֲבָל זֶרְעוֹנֵי גִּנָּה שֶׁנִּתְעָרֵב אֶחָד מֵהֶן בִּתְבוּאָה אוֹ בְּקִטְנִיּוֹת שִׁעוּרָן אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִמַּה שֶּׁזּוֹרְעִין בְּבֵית סְאָה מֵאוֹתוֹ הַמִּין אִם נִתְעָרֵב בִּסְאָה שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ קִטְנִית לֹא יִזְרַע עַד שֶׁיִּמְעֹט אוֹ יוֹסִיף עַל הַתְּבוּאָה:

ד כֵּיצַד. חַרְדָּל שֶׁנִּתְעָרֵב בִּתְבוּאָה וַהֲרֵי הַחַרְדָּל זוֹרְעִין מִמֶּנּוּ קַב בְּכָל בֵּית סְאָה אִם נִתְעָרֵב מִמֶּנּוּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִן הַקַּב בִּסְאָה שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ שֶׁל קִטְנִית חַיָּב לְמַעֵט. וְכֵן אִם הָיָה מִין זֶה מְזֹרְעוֹנֵי גִּנָּה זוֹרְעִין מִמֶּנּוּ סְאתַיִם בְּכָל בֵּית סְאָה אִם נִתְעָרֵב מִמֶּנּוּ חֲצִי קַב בְּכָל סְאָה שֶׁל תְּבוּאָה אוֹ שֶׁל קִטְנִית יְמַעֵט:

ה לְפִיכָךְ תְּבוּאָה שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ זֶרַע פִּשְׁתָּן אִם הָיָה שְׁלִשֶּׁת רְבִיעִים בְּכָל סְאָה הֲרֵי זֶה יְמַעֵט. וְאִם לָאו אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַעֵט. לְפִי שֶׁבֵּית סְאָה זוֹרְעִין בּוֹ שָׁלֹשׁ סְאִים זֶרַע פִּשְׁתָּן. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה מְשַׁעֲרִים בְּכָל הַזְּרָעִים הָאֲחֵרִים:

ו בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְעָרֵב וּבְשֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לִזְרֹעַ הַשֵּׁנִי מִינִין שֶׁנִּתְעָרְבוּ. אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן לְעָרֵב זֶרַע בְּזֶרַע אַחֵר אוֹ לִזְרֹעַ הַשֵּׁנִי מִינִין אֲפִלּוּ הָיְתָה חִטָּה אַחַת בְּתוֹךְ כְּרִי שֶׁל שְׂעוֹרִים אֲסוּרָה לִזְרֹעָה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ז הַזּוֹרֵעַ שָׂדֵהוּ מִין מִן הַמִּינִין וּכְשֶׁיִּצְמַח רָאָה בּוֹ כִּלְאַיִם. אִם הָיָה הַמִּין הָאֶחָד אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בַּשָּׂדֶה הֲרֵי זֶה יִלְקֹט עַד שֶׁיִּמְעָטֵנוּ מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. שֶׁמָּא יֹאמְרוּ כִּלְאַיִם זֶרַע בְּכַנְוָנָה. בֵּין שֶׁהָיָה הַמִּין הָאֶחָד שֶׁצָּמַח תְּבוּאָה וְקִטְנִית בִּתְבוּאָה וְקִטְנִית. אוֹ זֶרְעוֹנֵי גִּנָּה בִּתְבוּאָה וְקִטְנִית וּבְזֶרְעוֹנֵי גִּנָּה. וְאִם הָיָה הַצּוֹמֵחַ פָּחוֹת מִיכֹּן אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַעֲטוֹ׃

ח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם לַחֲשֹׁד. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁהַדְּבָרִים מֻרְאִין שֶׁאֵין זֶה מִדַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה אֶלָּא מֵאֲלֵיהֶן עָלוּ אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְמַעֵט׃

ט כֵּיצַד. כְּגוֹן תְּבוּאָה שֶׁעָלוּ בָּהּ סְפִיחֵי אִסְטִיס וְתִלְתָּן שֶׁזְּרָעָהּ לְמַאֲכַל אָדָם שֶׁעָלוּ בָּהּ מִינֵי עֶשְׂבִים שֶׁזֶּה מַפְסִיד הוּא. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה׃

י וּבְמַה יִוָּדַע שֶׁהַתִּלְתָּן זְרוּעָה לְמַאֲכַל אָדָם. כְּשֶׁהָיְתָה זְרוּעָה עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת וְלָהּ גְּבוּל סָבִיב. וְכֵן מְקוֹם הַגֲּרָנוֹת שֶׁעָלוּ בָּהּ מִינִין הַרְבֵּה אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לַעֲקֹר. שֶׁהֲרֵי הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיִּצְמַח צֶמַח בְּמְקוֹם הַגֲּרָנוֹת. וְאִם הֵסִיר מִקְצָתָן אוֹמְרִין לוֹ עֲקֹר הַכֹּל חוּץ מִמִּין אֶחָד שֶׁהֲרֵי גִּלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁרוֹצֶה בְּקִיּוּם הַשְּׁאָר׃

יא אֵין נוֹטְעִין יְרָקוֹת בְּתוֹךְ סַדָּן שֶׁל שִׁקְמָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ. הַטּוֹמֵן אֲגֻדַּת לֶפֶת וּצְנוֹן וְכַיּוֹצֵא בָּהּ תַּחַת הָאֵילָן אֲפִלּוּ תַּחַת הַגֶּפֶן. אִם הָיוּ מְקֻצָּת הֶעָלִין מְגֻלִּין אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ רוֹצֶה בְּהַשְׁרָשָׁתָן וְאִם אֵינָן אֲגֻדָּה אוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ הֶעָלִין מְגֻלִּין חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם׃

יב שָׂדֶה שֶׁהָיְתָה זְרוּעָה וְקָצַר הַזֶּרַע וְנִשְׁאֲרוּ הָעִקָּרִין בָּאָרֶץ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוֹצִיאִין צֶמַח אֶלָּא אַחַר כַּמָּה שָׁנִים לֹא יִהְיֶה זוֹרֵעַ בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה מִין אַחֵר עַד שֶׁיַּעֲקֹר הָעִקָּרִין׃

יג הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה חִטִּים וְנִמְלַךְ לְזָרְעָהּ שְׂעוֹרִים קֹדֶם שֶׁיִּצְמְחוּ הַחִטִּים. יַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁיִּפָּסְדוּ הַחִטִּים וְיִתְלִיעוּ בָּאָרֶץ כְּמוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים אִם הָיְתָה שָׂדֵהוּ רָוָה וְאַחַר כָּךְ יְהַפְּכָהּ בְּמַחֲרֵשָׁה וְיִזְרַע הַמִּין הָאַחֵר. וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפֵּךְ אֶת כָּלָּהּ עַד שֶׁלֹּא תִּשָּׁאֵר חִטָּה שֶׁלֹּא נֶעֱקְרָה אֶלָּא חוֹרֵשׁ אֶת הַשָּׂדֶה כְּדַרְכּוֹ שֶׁחוֹרְשִׁין אוֹתָהּ קֹדֶם הַמָּטָר כְּדֵי שֶׁתִּרָּוֶה׃

יד צָמְחוּ הַחִטִּים וְאַחַר כָּךְ נִמְלַךְ לְזָרְעָהּ שְׂעוֹרִים יַהֲפֹךְ וְאַחַר כָּךְ יִזְרַע. וְאִם הוֹרִיד בְּהֶמְתּוֹ לְתוֹכָהּ וְקִרְסְמָה אֶת הַצֶּמַח הֲרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ שָׁם מִין אַחֵר׃

טו בְּאֶחָד בַּאֲדָר מַשְׁמִיעִין עַל הַכִּלְאַיִם. וְכָל אָדָם יוֹצֵא לְגִנָּתוֹ וּלְשָׂדֵהוּ וּמְנַקִּין אוֹתוֹ מִן הַכִּלְאַיִם. וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ יוֹצְאִים שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין וּמְסַבְּבִים לִבְדֹּק׃

טז בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ עוֹקְרִין וּמַשְׁלִיכִין וְהָיוּ בַּעֲלֵי בָּתִּים שְׁמֵחִים שֶׁמְּנַקִּין לָהֶן שְׂדוֹתֵיהֶן. הִתְקִינוּ שֶׁיִּהְיוּ מַפְקִירִין אֶת כָּל הַשָּׂדֶה שֶׁיִּמְצְאוּ בּוֹ כִּלְאַיִם. וְהוּא שֶׁיִּמְצְאוּ בָּהּ מִין אַחֵר אֶחָד מֵאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אֲבָל פָּחוֹת מִיכֹּן לֹא יִגְּעוּ בָּהּ׃

יז וְחוֹזְרִין שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין בְּחֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד הַפֶּסַח לִרְאוֹת הָאֶפִּיל שֶׁיָּצָא. וְכִלְאַיִם שֶׁהֵנֵצוּ אֵין מַמְתִּינִים לָהֶן אֶלָּא יוֹצְאִין עֲלֵיהֶן מִיָּד וּמַפְקִירִין אֶת כָּל הַשָּׂדֶה אִם יֵשׁ בָּהּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה:

פרק ג

א יֵשׁ מִינִין בַּזְּרָעִין שֶׁיִּהְיֶה הַמִּין הָאֶחָד נִפְרָד לְצוּרוֹת הַרְבֵּה מִפְּנֵי שִׁנּוּי מְקוֹמוֹת וְהָעֲבוֹדָה שֶׁעוֹבְדִין הָאָרֶץ עַד שֶׁיֵּרָאֶה כִּשְׁנֵי מִינִין וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין דּוֹמִין זֶה לָזֶה הוֹאִיל וְהֵן מִין אֶחָד אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ב וְיֵשׁ בַּזְּרָעִים שְׁנֵי מִינִין שֶׁהֵן דּוֹמִין זֶה לָזֶה וְצוּרַת שְׁנֵיהֶן קְרוֹבָה לִהְיוֹת צוּרָה אַחַת וְאַף עַל פִּי כֵן הוֹאִיל וְהֵן שְׁנֵי מִינִין הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה:

ג כֵּיצַד. הַחֲזֶרֶת עִם חֲזֶרֶת גַּלִּים. וְהָעִלְּשִׁין עִם עִלְּשִׁי שָׂדֶה. וְהַכַּרְשִׁין עִם כַּרְשֵׁי שָׂדֶה. הַכֻּסְבָּר עִם כֻּסְבַּר הָרִים. וְחַרְדָּל עִם חַרְדָּל מִצְרִי. וּדְלַעַת הַמִּצְרִית עִם דְּלַעַת הָרְמוּצָה אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. וְכֵן הַחִטִּין עִם הַזּוּנִין. וְהַשְּׁעוֹרִים עִם שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל. וְהַכֻּסְּמִין עִם הַשִּׁיפוֹן. וְהַפּוֹל עִם הַסַּפִּיר. וְהַפֶּרְקֶדֶן עִם הַטֹּפַח. וּפוֹל לָבָן עִם הַשָּׁעוּעִים. וְהַקִּשּׁוּת עִם הַמְּלָפְּפוֹן. וְהַכְּרוּב עִם הַתְּרוּבְתּוֹר. וְהַתְּרָדִין עִם הַלְּעוּנִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה עִם זֶה. אֲבָל הַצָּנוֹן עִם הַנְּפוּסִין. וְהַחַרְדָּל עִם הַלַּפְסָן. וּדְלַעַת יְוָנִית עִם דְּלַעַת מִצְרִית אוֹ עִם דְּלַעַת הָרְמוּצָה אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִים זֶה לָזֶה הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ד וְכֵן בְּאֵילָן שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי מִינִין שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה בָּעֲלִין אוֹ בַּפֵּרוֹת הוֹאִיל וְהֵן שְׁנֵי מִינִין הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם. כֵּיצַד. הַתַּפּוּחַ עִם הַחַזְרָד. וְהַפַּרְסְקִין עִם הַשִּׁקְדִים. וְהַשֶּׁזֶף עִם הָרִימִין אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה הֲרֵי הֵן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. אֲבָל הָאֲגָסִים עִם הַקְּרוֹסְטְמָלִים וְהַפְּרִישִׁים עִם הָעֲזַרְדִּין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ה וְכֵן אִם יֵשׁ שָׁם זְרָעִים וְאִילָנוֹת אֲחֵרוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהֵן שְׁנֵי מִינִין בְּטִבְעָן הוֹאִיל וְעָלִין שֶׁל זֶה דּוֹמִין לְעָלִין שֶׁל זֶה אוֹ פְּרִי שֶׁל זֶה דּוֹמֶה לִפְרִי שֶׁל זֶה דִּמְיוֹן גָּדוֹל עַד שֶׁיֵּרָאוּ כִּשְׁנֵי גְּוָנִין מִמִּין אֶחָד לֹא חָשְׁשׁוּ לָהֶן לְכִלְאַיִם זֶה עִם זֶה שֶׁאֵין הוֹלְכִין בְּכִלְאַיִם אֶלָּא אַחַר מַרְאִית הָעַיִן:

ו כֵּיצַד. הַלֶּפֶת עִם הַצָּנוֹן אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה מִפְּנֵי שֶׁפְּרֵיֵהֶן שָׁוִין. וְהַלֶּפֶת עִם הַנְּפוּס אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה מִפְּנֵי שֶׁהֶעָלִין שֶׁלָּהֶן שָׁוִין. אֲבָל צָנוֹן עִם הַנְּפוּס אַף עַל פִּי שֶׁהֶעָלִין דּוֹמִין זֶה לָזֶה וְהַפְּרִי דּוֹמֶה לַפְּרִי הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם הוֹאִיל וְטַעַם פְּרִי זֶה רָחוֹק מִטַּעַם פְּרִי זֶה בְּיוֹתֵר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ:

ז כַּמָּה מַרְחִיקִין בֵּין שְׁנֵי מִינֵי זְרָעִים שֶׁהֵן כִּלְאַיִם זֶה עִם זֶה. כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ נִרְאִים מֻבְדָּלִין זֶה מִזֶּה. אֲבָל אִם נִרְאִין שֶׁנִּזְרְעוּ בְּעַרְבּוּבְיָא הֲרֵי זֶה אָסוּר:

ח וְשִׁעוּרִין רַבִּים יֵשׁ בְּהַרְחָקָה הַזֹּאת הַכֹּל לְפִי גֹּדֶל הַשָּׂדֶה הַנִּזְרַעַת וּלְפִי רֹב הָעֲלִין וְשִׁלּוּחַ הַיּוֹנְקוֹת:

ט כֵּיצַד. שָׂדֶהוּ שֶׁהָיְתָה זְרוּעָה מִין תְּבוּאָה וּבִקֵּשׁ לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ מִין תְּבוּאָה אַחֶרֶת בְּשָׂדֶה אַחַת מַרְחִיק בֵּינֵיהֶן בֵּית רֹבַע וְהוּא כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת וְחֹמֶשׁ אַמָּה עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת וְחֹמֶשׁ אַמָּה מְרֻבָּע בֵּין מִן הָאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד. וְאִם לֹא הָיָה בֵּינֵיהֶן כַּשִּׁעוּר הַזֶּה אָסוּר וְאֵינוֹ לוֹקֶה עַד שֶׁיִּהְיוּ קְרוֹבִין בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה טְפָחִים:

י הָיְתָה שָׂדֶהוּ זְרוּעָה יָרָק וּבִקֵּשׁ לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ שְׂדֵה יָרָק אַחֵר אֲפִלּוּ דְּלַעַת מַרְחִיק בֵּין שְׁתֵּי הַשָּׂדוֹת שִׁשָּׁה טְפָחִים עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים מְרֻבָּע בֵּין מִן הַצַּד בֵּין מִן הָאֶמְצַע. וּפָחוֹת מִשִּׁעוּר זֶה אָסוּר וְאֵינוֹ לוֹקֶה עַד שֶׁיִּהְיוּ קְרוֹבִין בְּתוֹךְ טֶפַח:

יא הָיְתָה אַחַת מִשְּׁתֵּי הַשָּׂדוֹת זְרוּעָה תְּבוּאָה וְהַשְּׁנִיָּה שֶׁבְּצִדָּהּ יָרָק אוֹ דְּלַעַת מַרְחִיק בֵּינֵיהֶן בֵּית רֹבַע:

יב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְחָקָה בַּשִּׁעוּרִין הַלָּלוּ בֵּין שְׁתֵּי שָׂדוֹת. אֲבָל אִם הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה יָרָק וְרָצָה לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ שׁוּרָה שֶׁל יָרָק מִמִּין אַחֵר דַּיּוֹ לַעֲשׂוֹת בֵּין הַשָּׂדֶה וּבֵין הַשּׁוּרָה תֶּלֶם אֶחָד אָרְכּוֹ שִׁשָּׁה טְפָחִים בִּלְבַד וְרָחְבּוֹ כְּעָמְקוֹ:

יג הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה תְּבוּאָה וְרָצָה לִזְרֹעַ בְּתוֹכָהּ שׁוּרָה שֶׁל יָרָק אֲפִלּוּ שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין שֶׁעָלֶיהָן אֲרֻכִּים וּמִסְתַּבְּכִין מַרְחִיק בֵּינֵיהֶן שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְאִם נִמְשְׁכוּ הָעֲלִים שֶׁל דְּלַעַת וְנִכְנְסוּ לַתְּבוּאָה וְנִסְתַּבְּכוּ בָּהּ יַעֲקֹר מִן הַתְּבוּאָה שֶׁלִּפְנֵי הַדְּלַעַת עַד שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ הָעֲלִין. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאִם זָרַע שׁוּרָה מִמִּין זֶה וְשׁוּרָה מִמִּין אַחֵר שֶׁדַּיּוֹ לִהְיוֹת בֵּינֵיהֶן תֶּלֶם אֶחָד כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר:

יד הַרְחִיק בֵּין שְׁנֵי הַמִּינִין הַרְחָקָה הָרְאוּיָה לָהֶן וְהָיָה מִין זֶה נוֹטֶה עַל גַּבֵּי מִין זֶה בֵּין שֶׁנְּטָתָה תְּבוּאָה עַל הַתְּבוּאָה אוֹ יָרָק עַל גַּבֵּי יָרָק אוֹ יָרָק עַל הַתְּבוּאָה אוֹ תְּבוּאָה עַל הַיָּרָק הַכֹּל מֻתָּר. שֶׁהֲרֵי הִרְחִיק כַּשִּׁעוּר. חוּץ מִדְּלַעַת יְוָנִית שֶׁהִיא נִמְשֶׁכֶת הַרְבֵּה. לְפִיכָךְ אִם נְטָתָה יַעֲקֹר מִלְּפָנֶיהָ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

טו הָיָה בֵּין שְׁנֵי הַמִּינִים בּוֹר אוֹ נִיר אוֹ גַּפָּה אוֹ דֶּרֶךְ אוֹ גָּדֵר שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ חָרִיץ שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרָחָב אַרְבָּעָה. אוֹ אִילָן שֶׁהוּא מֻסָּךְ עַל הָאָרֶץ. אוֹ סֶלַע שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרָחָב אַרְבָּעָה. הֲרֵי זֶה מֻתָּר לְסָמֹךְ הַמִּין הָאֶחָד לְצַד אֶחָד מֵאֵלּוּ וְהַמִּין הָאַחֵר לַצַּד הַשֵּׁנִי הוֹאִיל וְאֶחָד מִכָּל אֵלּוּ מַבְדִּיל בֵּינֵיהֶן הֲרֵי הֵן נִרְאִים מֻבְדָּלִין זֶה מִזֶּה:

טז בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁצָּרִיךְ הַרְחָקָה אוֹ דָּבָר הַמַּבְדִּיל בְּשֶׁזֻּרַע בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ. אֲבָל אִם הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה חִטִּים מֻתָּר לַחֲבֵרוֹ לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ שְׂעוֹרִים שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יט) "שָׂדְךָ לֹא

תִּזְרַע כִּלְאָיִם". אֵין הָאִסּוּר אֶלָּא שֶׁיִּזְרַע שָׂדֵהוּ כִּלְאַיִם שֶׁלֹּא נֶאֱמַר הָאָרֶץ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִלּוּ זָרַע בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ שְׁעוֹרִים סָמוּךְ לַחִטִּים וּמָשַׁךְ זֶרַע הַשְּׁעוֹרִים עַד שֶׁסָּמְכוּ לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ שֶׁהִיא זְרוּעָה שְׁעוֹרִים הֲרֵי זֶה מֻתָּר. מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאוּ הַשְּׁעוֹרִים שֶׁבְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ שֶׁהֵן סוֹף שְׂדֵה חֲבֵרוֹ:

יז הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה חִטִּים וּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ בְּצִדָּהּ זְרוּעָה חִטִּים מֻתָּר לוֹ לִזְרֹעַ תֵּלֶם אֶחָד שֶׁל פִּשְׁתָּן בְּצַד חִטִּים שֶׁלּוֹ סָמוּךְ לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ. שֶׁהָרוֹאֶה יוֹדֵעַ שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הָעָם לִזְרֹעַ תֵּלֶם אֶחָד שֶׁל פִּשְׁתָּן וְלֹא נִתְכַּוֵּן זֶה אֶלָּא לִבְדֹּק שְׂדֵהוּ אִם רְאוּיָה הִיא לִזְרֹעַ פִּשְׁתָּן אִם לֹא וְנִמְצָא כְּזוֹרֵעַ לְהַשְׁחָתָה. לְפִיכָךְ אָסוּר לִזְרֹעַ מִין אַחֵר בֵּין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת אֵלּוּ שֶׁהֵן מִמִּין אֶחָד עַד שֶׁיִּרְחִיק בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ:

יח הָיְתָה שָׂדֵהוּ וּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ שֶׁבְּצִדָּהּ זְרוּעִין שְׁנֵי מִינֵי תְּבוּאָה לֹא יִזְרַע בֵּינֵיהֶם חַרְדָּל וַחֲרִיעַ אֲפִלּוּ תֵּלֶם אֶחָד מִפְּנֵי שֶׁהָעָם זוֹרְעִים מֵאֵלּוּ תֵּלֶם אֶחָד. אֲבָל אִם הָיוּ שְׁתֵּי הַשָּׂדוֹת זְרוּעִין שְׁנֵי מִינֵי יְרָקוֹת מֻתָּר לִזְרֹעַ בֵּינֵיהֶן חַרְדָּל אוֹ חֲרִיעַ. שֶׁמֻּתָּר לְהַקִּיף חַרְדָּל אוֹ חֲרִיעַ לְכָל מִין חוּץ מִן הַתְּבוּאָה מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן מַזִּיקִין אוֹתָהּ. וְכֵן אִם הָיְתָה זָוִית שֶׁל זֶרַע זֶה נוֹגַעַת בְּצֶלַע שֶׁל זֶרַע הָאַחֵר בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ הֲרֵי זֶה מֻתָּר מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִרְאִין מֻבְדָּלִין זֶה מִזֶּה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הָיְתָה זָוִית שֶׁל זֶרַע זֶה נוֹגַעַת בְּזָוִית שֶׁל זֶרַע הָאַחֵר מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִרְאִין כְּסוֹף שָׂדֶה שֶׁנָּגַע בְּסוֹף שָׂדֶה שֶׁהוּא מֻתָּר בְּלֹא הַרְחָקָה וְלֹא הַבְדָּלָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

פרק ד

א מֻתָּר לִזְרֹעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת זוֹ בְּצַד זוֹ שֶׁל קִשּׁוּאִין וּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת בְּצִדָּן שֶׁל דְּלוּעִין. וּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי. וְתֵלֶם בֵּין כָּל מִין וָמִין. אֲבָל לֹא יִזְרַע שׁוּרָה אַחַת שֶׁל קִשּׁוּאִין וְשׁוּרָה אַחַת שֶׁל דְּלוּעִין וְשׁוּרָה אַחַת שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי אַף עַל פִּי שֶׁהַתֵּלֶם מַבְדִּיל בֵּין כָּל מִין וָמִין מִפְּנֵי שֶׁמִּינִין אֵלּוּ עָלִים שֶׁלָּהֶן אֲרֻכִּין וְנִמְשָׁכִין וּמִסְתַּבְּכִין. וְאִם זְרָעָן שׁוּרָה בְּצַד שׁוּרָה יִתְעָרֵב הַכֹּל וְנִרְאוּ כְּנִזְרָעִין בְּעֵרְבּוּבְיָא:

ב הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה מִין מִמִּינֵי יְרָקוֹת וּבִקֵּשׁ לִזְרֹעַ בְּתוֹכָהּ שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִין עוֹקֵר מִן הַיָּרָק מָקוֹם שֶׁזּוֹרֵעַ בּוֹ שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין וּמַבְדִּיל בֵּינָהּ וּבֵין הַיָּרָק בְּתֵלֶם וּמַנִּיחַ מִן הַיָּרָק רֹחַב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה וְעוֹשֶׂה שׁוּרָה שְׁנִיָּה שֶׁל דְּלוּעִין וּמַבְדִּיל בֵּינָהּ וּבֵין הַיָּרָק בְּתֵלֶם. וְכֵן עַד מָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה. שֶׁנִּמְצָא בֵּין כָּל שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִין שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה. אֲבָל פָּחוֹת מִכֵּן אָסוּר מִפְּנֵי הָע�ָלִין שֶׁמִּסְתַּבְּכִין מִכֵּן וּמִכֵּן בַּיָּרָק שֶׁבֵּינֵיהֶם וְנִרְאֶה הַכֹּל כְּאִלּוּ נִזְרַע בְּעֵרְבּוּבְיָא:

ג הָיְתָה שׂוּרָה שֶׁל דְּלַעַת זְרוּעָה אֲפִלּוּ דְּלַעַת יְחִידִית וּבָא לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ תְּבוּאָה. מַרְחִיק בֵּית רֹבַע. שֶׁהֲרֵי נִמְשְׁכוּ עָלֶיהָ וְהֶחֱזִיקָה מָקוֹם גָּדוֹל. וְכָל דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה בְּתוֹךְ בֵּית רֹבַע שֶׁמַּרְחִיקִין בֵּין שְׁנֵי הַמִּינִין עוֹלֶה מִן הַמִּדָּה כְּגוֹן הַקֶּבֶר וְהַסֶּלַע וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן:

ד הַתֶּלֶם אוֹ אַמַּת הַמַּיִם שֶׁהֵן עֲמֻקִּים טֶפַח זוֹרְעִין לְתוֹכוֹ שְׁלֹשָׁה מִינֵי זְרָעִים אֶחָד עַל שְׂפַת הַתֶּלֶם מִיכַּן וְאֶחָד מִיכַּן וְאֶחָד בָּאֶמְצַע:

ה וּמֻתָּר לִנְטֹעַ שְׁנֵי מִינִין בְּתוֹךְ גֶּמָּא אַחַת. וַאֲפִלּוּ קִישׁוּת וּדְלַעַת. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה מִין זֶה נוֹטֶה מֵעַל שְׂפַת הַגֶּמָּא לְכָאן וְהַמִּין הָאַחֵר נוֹטֶה לַצַּד הַשֵּׁנִי וְיֵרָאוּ נִבְדָּלִין זֶה מִזֶּה. וְכֵן אִם נָטַע אַרְבָּעָה מִינִין בְּתוֹךְ הַגֶּמָּא וַהֲפָכָן לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

ו הָרוֹצֶה לִזְרֹעַ שְׂדֵהוּ מֵשֵׂר מִכָּל מִין וְמִין מַרְחִיק בֵּין כָּל מֵשֵׂר וּמֵשֵׂר שְׁתֵּי אַמּוֹת עַל שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמֵצַר וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר בֵּינֵיהֶן בְּסוֹף הַמֵּשֵׂר אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא. שֶׁהֲרֵי הֵן נִרְאִין שֶׁלֹּא נִזְרְעוּ בְּעִרְבּוּבְיָא:

ז רָצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ קְרָחַת קְרָחַת מִכָּל מִין וְמִין לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹךְ כָּל בֵּית סְאָה יֶתֶר עַל תִּשַּׁע קְרָחוֹת כָּל קְרָחַת מֵהֶן בֵּית רֹבַע וְנִמְצָא רָחוֹק בֵּין קְרָחַת וְקְרָחַת קָרוֹב לְעֶשֶׂר אַמּוֹת פָּחוֹת רְבִיעַ. שֶׁכָּל בֵּית סְאָה חֲמִשִּׁים עַל חֲמִשִּׁים:

ח וּמַה בֵּין הַמֵּשֵׂר לַקְּרָחַת שֶׁהַמֵּשֵׂר אָרֹךְ וְהַקְּרָחַת מְרֻבַּעַת:

ט מִינֵי יְרָקוֹת שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִזְרֹעַ מֵהֶם אֶלָּא מְעַט מְעַט כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ מֻתָּר לִזְרֹעַ מֵהֶם אֲפִלּוּ חֲמִשָּׁה מִינִין בְּתוֹךְ עֲרוּגָה אַחַת שֶׁהִיא שִׁשָּׁה טְפָחִים עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְהוּא שֶׁיִּזְרַע אַרְבָּעָה מִינִין בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעֲרוּגָה וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. וְיַרְחִיק בֵּין כָּל מִין וָמִין כְּמוֹ טֶפַח וּמֻחֲצָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִינָקוּ זֶה מִזֶּה. אֲבָל יוֹתֵר עַל חֲמִשָּׁה מִינִין לֹא יִזְרַע אַף עַל פִּי שֶׁמַּרְחִק בֵּינֵיהֶם לְפִי שְׁמִינִין הָרִבֵּה בָּעֲרוּגָה כְּזוֹ הֲרֵי הֵן כִּנְטוּעִין בְּעִרְבּוּבְיָא:

י בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בָּעֲרוּגָה שֶׁהִיא בְּחֻרְבָּה וְאֵין שָׁם זֶרַע חוּצָה לָהּ. אֲבָל עֲרוּגָה בֵּין עֲרוּגוֹת אָסוּר לִזְרֹעַ בָּהּ חֲמִשָּׁה מִינִין. שֶׁאִם יִזְרַע בְּכָל רוּחַ מֵעֲרוּגָה זוֹ וּבְכָל רוּחַ מֵעֲרוּגוֹתֶיהָ שֶׁסְּבִיבוֹתֶיהָ יֵרָאֶה הַכֹּל כִּמְעֹרָב. וְאִם הִטָּה עִלִּין שֶׁבָּעֲרוּגָה זוֹ לְכָאן וְעִלִּין שֶׁבָּעֲרוּגָה שֶׁבְּצִדָּהּ מִכָּאן עַד שֶׁיֵּרָאוּ מֻבְדָּלִים מֻתָּר. וְכֵן אִם עָשָׂה תֶּלֶם בֵּין כָּל עֲרוּגָה וַעֲרוּגָה מֻתָּר:

יא וְאָסוּר לִזְרֹעַ חוּץ לָעֲרוּגָה בְּלֹא תֶּלֶם וּבְלֹא נְטִיָּה וַאֲפִלּוּ כְּנֶגֶד הַקְּרָנוֹת שֶׁל עֲרוּגָה שֶׁאֵין בָּהֶן זֶרַע. גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִזְרַע אַרְבַּעַת הַמִּינִין בְּאַרְבַּע זָוִיּוֹת עֲרוּגָה וְיִזְרַע מִינִין אֲחֵרִים חוּצָה לָהּ כְּנֶגֶד הַזָּוִיּוֹת וְנִמְצָא הַכֹּל כִּמְעֹרָב:

יב הָיְתָה הָעֲרוּגָה שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה וְהָיָה לָהּ גְּבוּל גָּבוֹהַּ טֶפַח וְרָחָב טֶפַח סָבִיב מֻתָּר לִזְרֹעַ בָּהּ אֲפִלּוּ שְׁמוֹנָה עָשָׂר מִינִין שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גְּבוּל וּגְבוּל וְשִׁשָּׁה בָּאֶמְצַע. וְיַרְחִיק בֵּין כָּל מִין וְמִין טֶפַח וּמֻחֲצָה. וְלֹא יִזְרַע רֹאשׁ הַלֶּפֶת בְּתוֹךְ הַגְּבוּל שֶׁמָּא יִמָּלְאֵהוּ. יוֹתֵר עַל זֶה לֹא יִזְרַע:

יג וְאָסוּר לִזְרֹעַ בַּעֲרוּגָה מִינֵי זְרָעִים בְּעֵנְיָן זֶה מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִרְאִין כִּלְאַיִם. אֲבָל מִינֵי יְרָקוֹת הוֹאִיל וְאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִזְרֹעַ מֵהֶן אֶלָּא מְעַט מְעַט הֲרֵי זֶה מֻתָּר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יד גְּבוּל שֶׁהָיָה גָּבוֹהַּ טֶפַח וְזָרְעוּ בּוֹ מִינִין הָרְבֵּה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְנִתְמַעֵט מִטֶּפַח מֵאַחַר שֶׁנִּזְרַע בּוֹ כֶּשֵׁר שֶׁהָיָה כָּשֵׁר מִתְּחִלָּתוֹ:

טו הָרוֹצֶה לְמַלְאוֹת כָּל גִּנָּתוֹ מִינֵי יְרָקוֹת רַבִּים וְלֹא יַרְחִיק בֵּינֵיהֶם עוֹשֶׂה כָּל הַגִּנָּה עֲרוּגוֹת מְרֻבָּעוֹת אָפִלּוּ שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה. וְעוֹשֶׂה בְּכָל עֲרוּגָה חֲמִשָּׁה עְגוּלִין. אַרְבָּעָה בְּאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. וְזוֹרֵעַ מִין בְּכָל עִגּוּל וְזוֹרֵעַ אַרְבָּעָה מִינִים אֲחֵרִים בְּאַרְבָּעָה קַרְנוֹת עֲרוּגָה. נִמְצְאוּ תִּשְׁעָה מִינִין בְּכָל עֲרוּגָה וְהֵן נִרְאִין מֻבְדָּלִין זֶה מִזֶּה וְאֵינוֹ מַפְסִיד אֶלָּא מַה שֶּׁבֵּין הָעִגּוּלִין בִּלְבַד שֶׁהוּא מַנִּיחוֹ חָרֵב כְּדֵי שֶׁיֵּרָאוּ הָעִגּוּלִין מֻבְדָּלִין מִן הַקְּרָנוֹת וּמֻבְדָּלִין זֶה מִזֶּה. וְאִם רָצָה שֶׁלֹּא יַפְסִיד כְּלוּם אִם הָיוּ הָעִגּוּלִין זְרוּעִים שְׁתֵּי זוֹרֵעַ מַה שֶּׁבֵּינֵיהֶן עֵרֶב וְאִם הָיוּ זְרוּעִין עֵרֶב זוֹרֵעַ מַה שֶּׁבֵּינֵיהֶן שְׁתֵּי כְּדֵי שֶׁיֵּרָאוּ מֻבְדָּלִין:

טז מִכָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים נִתְבָּאֵר לְךָ שֶׁבִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ בֵּין שְׁנֵי הַמִּינִין הָרַחֲקָה הָרְאוּיָה לָהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִינָקוּ זֶה מִזֶּה אֵין חוֹשְׁשִׁין לְמַרְאִית הָעַיִן כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּבִזְמַן שֶׁיֵּרָאוּ מֻבְדָּלִים זֶה מִזֶּה אֵין חוֹשְׁשִׁים לִינִיקָתָן אָפִלּוּ הֵן זֶה בְּצַד זֶה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר עַתָּה:

פרק ה

א הַזּוֹרֵעַ שְׁנֵי מִינֵי תְּבוּאָה אוֹ שְׁנֵי מִינֵי יְרָקוֹת עִם זֶרַע הַכֶּרֶם הֲרֵי זֶה לוֹקֶה שְׁתַּיִם. אַחַת מִשּׁוּם (ויקרא יט יט) "שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם" וְאַחַת מִשּׁוּם (דברים כב ט) "לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם":

ב וְאֵינוֹ לוֹקֶה מִשּׁוּם זוֹרֵעַ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם עַד שֶׁיִּזְרַע בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְחַרְצָן בְּמַפֹּלֶת יָד. וְכֵן אִם חִפָּה אוֹתָם בְּעָפָר לוֹקֶה. וְכֵן אִם זָרַע שְׁנֵי מִינֵי יָרָק וְחַרְצָן אוֹ זֶרַע אֶחָד יָרָק וְזֶרַע אֶחָד מִין תְּבוּאָה וְחַרְצָן בְּמַפֹּלֶת יָד הֲרֵי זֶה לוֹקֶה:

ג וְאֵינוֹ חַיָּב מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל קַנְבּוֹס וְלוּפִּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִזְּרָעִים שֶׁנִּגְמָרִים עִם תְּבוּאַת הַכֶּרֶם אֲבָל שְׁאָר הַזְּרָעִים אֲסוּרִים מִדִּבְרֵיהֶם. וְכֵן אָסוּר מִדִּבְרֵיהֶם לִזְרֹעַ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם בְּחוּצָה לָאָרֶץ:

ד וְלָמָּה אָסְרוּ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם [בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְלֹא אָסְרוּ כִּלְאֵי זְרָעִים] מִפְּנֵי שֶׁכִּלְאֵי הַכֶּרֶם חֲמוּרִין הֵם שֶׁאִם נִזְרְעוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֲרֵי הֵן אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה וְכֵיוָן שֶׁהֵן אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה בָּאָרֶץ אָסְרוּ לִזְרָעָן בְּחוּצָה לָאָרֶץ:

ה וְאֵין עוֹדְרִין עִם הַנָּכְרִי בְּכִלְאַיִם אֲבָל עוֹקְרִין עִמּוֹ כְּדֵי לְמַעֵט הַתִּפְלָה:

ו אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאֵי הַכֶּרֶם אֶלָּא מֵינֵי תְּבוּאָה וּמֵינֵי יְרָקוֹת בִּלְבַד. אֲבָל שְׁאָר מִינֵי זְרָעִים מֻתָּר לְזָרְעָם בְּכֶרֶם וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁאָר אִילָנוֹת:

ז אָסוּר לִזְרֹעַ יְרָקוֹת אוֹ תְּבוּאָה בְּצַד הַגְּפָנִים אוֹ לִסְתָּם גֶּפֶן בְּצַד הַיָּרָק אוֹ תְּבוּאָה. וְאִם עָשָׂה כֵּן אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ וְנֶאֶסְרוּ שְׁנֵיהֶם בַּהֲנָאָה הַיָּרָק אוֹ הַתְּבוּאָה אוֹ הַגְּפָנִים. וְשׁוֹרְפִין אֶת שְׁנֵיהֶן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ט) "פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע". וַאֲפִלּוּ הַקֹּשׁ שֶׁל תְּבוּאָה וְהָעֲצִים שֶׁל גְּפָנִים הָאֵלּוּ אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה וְשׁוֹרְפִין אוֹתָם וְלֹא יַסִּיק בָּהֶן תַּנּוּר וְכִירַיִם וְלֹא יְבַשֵּׁל בָּהֶם בְּעֵת שְׂרֵפָתָן:

ח אֶחָד הַנּוֹטֵעַ וְאֶחָד הַמַּקִּיף כֵּיוָן שֶׁרָאָה כִּלְאַיִם צָמְחוּ בְּכַרְמוֹ וְהִנִּיחָם הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ. וְאֵין אָדָם מְקַדֵּשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. לְפִיכָךְ הַמְסַכֵּךְ גַּפְנוֹ עַל גַּבֵּי תְּבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ קִדֵּשׁ גַּפְנוֹ וְלֹא נִתְקַדְּשָׁה הַתְּבוּאָה. סְכַךְ גֶּפֶן חֲבֵרוֹ עַל תְּבוּאָתוֹ קִדֵּשׁ תְּבוּאָה וְלֹא קִדֵּשׁ גֶּפֶן חֲבֵרוֹ. סְכַךְ גֶּפֶן חֲבֵרוֹ עַל תְּבוּאַת חֲבֵרוֹ לֹא קִדֵּשׁ אֶחָד מֵהֶן. וּמִפְּנֵי זֶה הַזּוֹרֵעַ כַּרְמוֹ בַּשִּׁבְיִעִית לֹא קִדֵּשׁ:

ט הָרוֹאֶה כִּלְאַיִם בְּכַרְמוֹ חֲבֵרוֹ וְקִיְּמָן הֲרֵי זֶה הָרוֹאֶה אָסוּר בַּהֲנָיָתָן וְכָל אָדָם מֻתָּרִין בָּהֶן. וְאִלּוּ קִיְּמָן בַּעַל הַכֶּרֶם הָיָה מְקַדֵּשׁ אוֹתָן לְכָל אָדָם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

י הָאֹנֵס שֶׁזָּרַע כִּלְאַיִם בְּכַרְמוֹ חֲבֵרוֹ אִם נִשְׁתַּקְּעוּ הַבְּעָלִים אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ מִן הַתּוֹרָה. וְאִם לֹא נִשְׁתַּקְּעוּ הַבְּעָלִים אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

יא הָרוּחַ שֶׁעָקְרָה פְּאֵרוֹת הַגֶּפֶן וְשִׁלְחָה אוֹתָן עַל הַתְּבוּאָה יִגְדֹּר אוֹתָן מִיָּד. וְאִם אֵרְעוֹ אֹנֶס וְלֹא סִלְקָן הֲרֵי אִלּוּ מֻתָּרִין וְלֹא נִתְקַדְּשׁוּ:

יב אֹנֶס שֶׁזָּרַע הַכֶּרֶם כְּשֶׁיָּצָא הָאֹנֶס יְקַצֵּר הַזֶּרַע מִיָּד וַאֲפִלּוּ בְּחָלוֹ שֶׁל מוֹעֵד. וְאִם לֹא מָצָא פּוֹעֲלִין יוֹסִיף לָהֶן עַד שְׁלִישׁ בִּשְׂכָרָן. בִּקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִכֵּן אוֹ שֶׁלֹּא מָצָא פּוֹעֲלִים הֲרֵי זֶה מְבַקֵּשׁ בְּנַחַת וְקוֹצֵר. וְאִם נִשְׁתַּהָא הַזֶּרַע עַד שֶׁהִגִּיעַ לְעוֹנַת שְׁיִקְדַּשׁ הֲרֵי זֶה יְקַדֵּשׁ וְיֵאָסְרוּ שְׁנֵיהֶם:

יג מֵאֵימָתַי תְּבוּאָה אוֹ יָרָק מִתְקַדְּשִׁין מִשֶּׁיִּשְׁרִישׁוּ. עֲנָבִים מִשֶּׁיֵּעָשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ט) "הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכֶּרֶם" עַד שֶׁיִּזְרַע זֶה וְיִהְיֶה זֶה תְּבוּאָה. אֲבָל תְּבוּאָה שֶׁיִּבְשָׁה כָּל צָרְכָּהּ וַעֲנָבִים שֶׁבָּשְׁלוּ כָּל צָרְכָּן אֵינָן מִתְקַדְּשׁוֹת. [כֵּיצַד. תְּבוּאָה שֶׁיִּבְשָׁה כָּל צָרְכָּהּ וּבָא וְנָטַע גֶּפֶן בְּתוֹכָהּ וְכֵן עֲנָבִים שֶׁבָּשְׁלוּ כָּל צָרְכָּן וְזָרַע תְּבוּאָה אוֹ יָרָק בְּצִדָּן אַף עַל פִּי שֶׁזֶּה אָסוּר אֵינָן מִתְקַדְּשׁוֹת]:

יד כֶּרֶם שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ עֲנָבָיו לִהְיוֹת כְּפוֹל הַלָּבָן אֶלָּא עֲדַיִן הֵן בֹּסֶר וְזָרַע בְּתוֹכוֹ יָרָק אוֹ תְּבוּאָה וְהִשְׁרִישׁוּ הֲרֵי זֶה לֹא קִדֵּשׁ. וְאַף עַל פִּי כֵן קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְאוֹסְרִין הַזֶּרַע. אֲבָל הַבֹּסֶר מֻתָּר

וְאִם עָקַר הַזֶּרַע קֹדֶם שֶׁיֵּעָשׂוּ הָעֲנָבִים כְּפוֹל הַלְּבָן הֲרֵי זֶה מֻתָּר בַּהֲנָיָה. מִקְצָתָן נַעֲשׂוּ כְּפוֹל הַלְּבָן וּמִקְצָתָן לֹא נַעֲשׂוּ. אֶת שֶׁנַּעֲשׂוּ נִתְקַדְּשׁוּ וְאֶת שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ מֻתָּרִין:

טו עֲנָבִים שֶׁנַּעֲשׂוּ כְּפוֹל הַלְּבָן וְזֶרַע בְּצִדָּן תְּבוּאָה אוֹ מִינֵי יְרָקוֹת וְלָקַט הַזֶּרַע קֹדֶם שֶׁיַּשְׁרִישׁ הֲרֵי זֶה מֻתָּר בַּהֲנָאָה וְאִם הִשְׁרִישׁ אָסוּר:

טז גֶּפֶן שֶׁיִּבְּשׁוּ הֶעָלִין שֶׁלָּהּ וְנָפְלוּ כְּדֶרֶךְ שֶׁתִּיבַּשׁ הַגֶּפֶן בִּימֵי הַקֹּר אָסוּר לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ יָרָק אוֹ תְּבוּאָה וְאִם זָרַע לֹא קָדְשׁוּ. וְכֵן הַזּוֹרֵעַ בְּעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב הַמַּנָּח בַּכֶּרֶם לֹא קִדֵּשׁ וּמַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. אֲבָל עָצִיץ נָקוּב הֲרֵי הוּא כְּאָרֶץ:

יז הָיָה עוֹבֵר בַּכֶּרֶם וְנָפְלוּ מִמֶּנּוּ זְרָעִים אוֹ שֶׁיָּצְאוּ עִם הַזְּבָלִים אוֹ עִם הַמַּיִם אוֹ שֶׁהָיָה זוֹרֵעַ אוֹ זוֹרֶה בְּשָׂדֶה לְבָן וּסְעָרָתּוֹ הָרוּחַ לַאֲחוֹרָיו וְנָפְלוּ הַזְּרָעִים בַּכֶּרֶם וְצָמְחוּ הֲרֵי זֶה לֹא נִתְקַדֵּשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ט) "אֲשֶׁר תִּזְרָע" וְזֶה לֹא זָרַע. וְחַיָּב לַעֲקֹר כְּשֶׁיִּרְאֶה. וְאִם קִיְּמָן הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ. סְעָרָתּוֹ הָרוּחַ לְפָנָיו וְרוֹאֶה הַזְּרָעִים שֶׁנָּפְלוּ לַכֶּרֶם הֲרֵי זֶה כְּזוֹרֵעַ. וְכֵיצַד יַעֲשֶׂה. אִם צָמְחוּ הָעֲשָׂבִים יַהֲפֹכֶם בְּמַחֲרֵשָׁה וְדַיּוֹ. וְאִם מְצָאָן שֶׁנַּעֲשׂוּ אֲבִיב יְנַפֵּץ אוֹתוֹ אֲבִיב כְּדֵי לְהַשְׁחִיתוֹ שֶׁהַכֹּל אָסוּר בַּהֲנָאָה. וְאִם מְצָאָהּ שֶׁנַּעֲשֵׂית דָּגָן הֲרֵי זוֹ תִּשָּׂרֵף. וְאִם רָאָה אוֹתָן וְקִיְּמָן הֲרֵי אֵלּוּ יִשָּׂרְפוּ עִם הַגְּפָנִים הַסְּמוּכוֹת לָהֶן:

יח הָרוֹאֶה בַּכֶּרֶם עֵשֶׂב שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְזָרְעוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ לִבְהֵמָה אוֹ לְרִפּוּאָה הֲרֵי זֶה לֹא קִדֵּשׁ. עַד שֶׁיְּקַיֵּם דָּבָר שֶׁכָּמוֹהוּ מְקַיְּמִין רֹב הָעָם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. כֵּיצַד. הַמְקַיֵּם קוֹצִים בַּכֶּרֶם בַּעֲרָב שְׁרוֹצִים בַּקוֹצִים לְגַמְלֵיהֶם הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ:

יט הָאִרוּס וְהַקִּיסוֹס וְשׁוֹשַׁנַּת הַמֶּלֶךְ וּשְׁאָר מִינֵי זְרָעִים אֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. הַקַּנְבּוֹס וְהַקַּנְרָס וְצֶמֶר גֶּפֶן הֲרֵי הֵן כִּשְׁאָר מִינֵי יְרָקוֹת וּמְקֻדָּשִׁים בַּכֶּרֶם. וְכֵן כָּל מִינֵי דְּשָׁאִים שֶׁעוֹלִין מֵאֲלֵיהֶן בַּשָּׂדֶה הֲרֵי הֵן מְקֻדָּשִׁין בַּכֶּרֶם. וּפוֹל הַמִּצְרִי מִין זְרָעִים הוּא וְאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. הַקָּנִים וְהַוֶּרֶד וְהָאַסְטַּדִין מִינֵי אִילָן הֵן וְאֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם:

כ זֶה הַכְּלָל כָּל הַמּוֹצִיא עָלִין מֵעִקָּרוֹ הֲרֵי זֶה יֶרֶק וְכָל שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיא עָלִין הֲרֵי זֶה אִילָן. וְהַצָּלָף אִילָן לְכָל דָּבָר:

כא הָרוֹאֶה יֶרֶק בַּכֶּרֶם וְאָמַר כְּשֶׁאַגִּיעַ לוֹ אֶלְקְטֶנּוּ מֻתָּר. הִגִּיעַ לוֹ וְעָבַר מֵעָלָיו וְאָמַר כְּשֶׁאֶחֱזֹר לוֹ אֶלְקְטֶנּוּ אִם שָׁהָה עַד שֶׁהוֹסִיף אֶחָד מִמָּאתַיִם הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ:

כב וְכֵיצַד מְשַׁעֲרִין שִׁעוּר זֶה. רוֹאִין אִם נָחְתַּךְ יֶרֶק זֶה אוֹ מִין תְּבוּאָה זֶה מִן הָאָרֶץ בְּכַמָּה זְמַן יִיבַשׁ. הַגַּע בְּעַצְמְךָ שֶׁיִּיבַשׁ עַד שֶׁלֹּא תִּשָּׁאֵר בּוֹ לֵחָה בְּמֵאָה שָׁעָה. אִם נִשְׁתַּהָה בָּאָרֶץ מִשֶּׁהִגִּיעַ לוֹ חֲצִי שָׁעָה הֲרֵי הוֹסִיף בְּמָאתַיִם לֶאֱסוֹר. וְאִם שָׁהָה פָּחוֹת מֵחֲצִי שָׁעָה מֻתָּר:

כג אָסוּר לַעֲבֹר בְּעָצִיץ נָקוּב שֶׁזָּרוּעַ בּוֹ יֶרֶק בְּתוֹךְ הַכֶּרֶם. וְאִם הִנִּיחוֹ תַּחַת הַגֶּפֶן וְנִשְׁתַּהָה שָׁם בָּאָרֶץ כְּדֵי לְהוֹסִיף אֶחָד מִמָּאתַיִם הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ:

כד בְּצָל שֶׁנִּטְעוּ בַּכֶּרֶם וְאַחַר כָּךְ נֶעֱקַר הַכֶּרֶם וְאַחַר כָּךְ צָמְחוּ בְּצָלִים מִן הָעִקָּר הַנִּטּוּעַ אַף עַל פִּי שֶׁרַבּוּ הַגִּדּוּלִים עַל עִקָּרוֹ בְּמָאתַיִם הֲרֵי אוֹתוֹ הָעִקָּר בְּאִסּוּרוֹ שֶׁאֵין גִּדּוּלֵי הֶתֵּר מַעֲלִין אֶת הָעִקָּר הָאָסוּר׃

פרק ו

א הַזּוֹרֵעַ יָרָק אוֹ תְּבוּאָה בַּכֶּרֶם אוֹ הַמְקַיְמוֹ עַד שֶׁהוֹסִיף בְּמָאתַיִם הֲרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ מִן הַגְּפָנִים שֶׁסְּבִיבוֹתָיו שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לְכָל רוּחַ. עֲגֻלּוֹת וְלֹא מְרֻבָּעוֹת. וְרוֹאִין כָּל הָעִגּוּל שֶׁרָחְבּוֹ שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה כְּאִלּוּ הוּא כֻּלּוֹ מָלֵא יָרָק. וְכָל גֶּפֶן שֶׁתִּהְיֶה בְּתוֹךְ עִגּוּל זֶה נִתְקַדְּשָׁה עִם הַיָּרָק וְכָל שֶׁחוּץ לָעִגּוּל אֵינָן מִתְקַדְּשׁוֹת׃

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה בֵּין שִׂפְתֵי הָעִגּוּל הַזֶּה וּבֵין שׁוּרוֹת הַגְּפָנִים שֶׁחוּצָה לוֹ יוֹתֵר עַל אַרְבַּע אַמּוֹת. אֲבָל אִם הָיָה בֵּינֵיהֶם אַרְבַּע אַמּוֹת מְצֻמְצָמוֹת אוֹ פָּחוֹת רוֹאִין אֶת הָעִגּוּל כְּאִלּוּ הִגִּיעַ לַשּׁוּרָה הַסְּמוּכָה לוֹ וּכְאִלּוּ רֹחַב הָעִגּוּל אַרְבָּעִים אַמָּה וְרוֹאִין כָּל גֶּפֶן שֶׁתִּפֹּל בְּתוֹךְ עִגּוּל זֶה שֶׁל אַרְבָּעִים אַמָּה הֲרֵי הִיא מִתְקַדֶּשֶׁת׃

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּזוֹרֵעַ אוֹ מְקַיֵּם תּוֹךְ הַכֶּרֶם. אֲבָל הַזּוֹרֵעַ חוּץ לַכֶּרֶם וְסָמוּךְ לוֹ הֲרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל גְּפָנִים הַסְּמוּכוֹת לָאָרֶץ בְּאָרְכָּן כָּל הָאָרֶץ וְיֶתֶר אַרְבַּע אַמּוֹת חוּץ לָאָרֶץ וּמִתְקַדֵּשׁ מִן הָאָרֶץ רֹחַב אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאָרְכָּן כָּל הַשּׁוּרָה שֶׁל כֶּרֶם. וְאִם זָרַע בְּצַד גֶּפֶן יְחִידִית אֵינוֹ מְקֻדָּשׁ מִן הָאָרֶץ אֶלָּא שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ׃

ד יָלְדָה פָּחוֹת מִטֶּפַח אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת אֶת הָאָרֶץ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשִׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצְאָה זָנָב. אֲבָל אִם הָיָה כָּל הַכֶּרֶם כֵּן הֲרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ׃

ה שְׁתֵּי גְּנוֹת זוֹ עַל גַּב זוֹ הַתַּחְתּוֹנָה עֲשׂוּיָה כֶּרֶם זוֹרֵעַ אֶת הָעֶלְיוֹנָה עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לָאֲוִיר עֲשָׂרָה טְפָחִים קָרוֹב לַכֶּרֶם. שֶׁאֲוִיר עֲשָׂרָה טְפָחִים סָמוּךְ לַכֶּרֶם אוֹ לְגֶפֶן יְחִידִית אָסוּר לִזְרֹעַ בּוֹ זְרָעִים. וְאִם הָיְתָה הָעֶלְיוֹנָה עֲשׂוּיָה כֶּרֶם הֲרֵי זֶה זוֹרֵעַ אֶת הַתַּחְתּוֹנָה עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים מֵעִקַּר הַגְּפָנִים׃

ו מִי שֶׁהָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה יָרָק אוֹ תְּבוּאָה וְנִמְלַךְ לִטַּע בָּהּ גְּפָנִים הוֹפֵךְ אֶת הַזְּרָעִים בְּמַחֲרֵשָׁה וְאַחַר כָּךְ נוֹטֵעַ וְלֹא יִטַּע וְאַחַר כָּךְ יַהֲפֹךְ. הָיְתָה נְטוּעָה גְּפָנִים וְנִמְלַךְ לִזְרֹעַ בָּהּ זְרָעִים מְשָׁרֵשׁ אֶת הַגְּפָנִים וְאַחַר כָּךְ זוֹרֵעַ אֶת הַזְּרָעִים. וְאִם רָצָה לְקַיֵּץ אֶת הַגְּפָנִים עַד שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר מֵהֶן אֶלָּא פָּחוֹת מִטֶּפַח סָמוּךְ לָאָרֶץ הֲרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ וְאַחַר כָּךְ יַחֲזֹר וִישָׁרֵשׁ אֶת הַנִּשְׁאָר בָּאָרֶץ מִן הַגְּפָנִים׃

ז הַמַּבְרִיךְ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ אֲפִלּוּ הִבְרִיכָהּ בְּתוֹךְ הַדְּלַעַת שֶׁיִּבְשָׁה וְנַעֲשֵׂית כְּסִילוֹן אוֹ בְּתוֹךְ סִילוֹן שֶׁל חֶרֶשׂ אִם הָיָה הֶעָפָר עַל גַּבָּהּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים אוֹ יוֹתֵר הֲרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ עַל גַּבָּהּ. וְאִם הָיָה עַל גַּבָּהּ פָּחוֹת מִזֶּה אָסוּר לִזְרֹעַ עַל גַּבָּהּ וּמֻתָּר לִזְרֹעַ בְּצִדָּהּ׃

ח הִבְרִיכָהּ בַּסֶּלַע אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָפָר עַל גַּבָּהּ אֶלָּא שָׁלֹשׁ אֻצְבָּעוֹת מֻתָּר לְהָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאֵין עִקַּר הַגֶּפֶן נִרְאֶה. אֲבָל אִם נִרְאֶה צָרִיךְ לְהַרְחִיק שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ וְאַחַר כָּךְ יִזְרַע כְּמוֹ שֶׁמַּרְחִיק מִכָּל גֶּפֶן יְחִידִית שֶׁלֹּא הֻבְרְכָה כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר׃

ט הַמַּבְרִיךְ שָׁלֹשׁ גְּפָנִים וְעִקְּרֵיהֶם נִרְאִין. אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין לִשְׁאָר גְּפָנִים הָעוֹמְדוֹת וּכְאִלּוּ לֹא הִבְרִיכָן. וְאִם לָאוּ אֵינָם מִצְטָרְפוֹת׃

י הָיוּ פָּחוֹת מִשָּׁלֹשׁ אֵין מִצְטָרְפִין אֶלָּא מַרְחִיק מֵהֶן שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ וְזוֹרֵעַ׃

יא כָּל הַזּוֹרֵעַ תַּחַת הַשְּׂרִיגִים וְהֶעָלִין הַיּוֹצְאִין מִן הַגֶּפֶן הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ וְאַף עַל פִּי שֶׁהַזֶּרַע רָחוֹק מֵעִקַּר הַגֶּפֶן כַּמָּה אַמּוֹת׃

יב הִדְלָה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצָת אַפִּיפְיָרוֹת לֹא יִזְרַע תַּחַת מוֹתַר הָאַפִּיפְיָרוֹת. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין עֲלֵיהֶן לֹא עָלִין וְלֹא שָׂרִיגִים. וְאִם זָרַע הוֹאִיל וְאֵין הַזֶּרַע תַּחַת סְכַךְ הַגֶּפֶן הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְכֵן אִם הִדְלָה הַגֶּפֶן עַל מִקְצָת בַּדֵּי אִילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת כְּגוֹן הָאֶרֶז וְהַבְּרוֹשׁ. אֲבָל אִם הִדְלָה עַל מִקְצָת אִילָן מַאֲכָל הֲרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ תַּחַת בַּדֵּי הָאִילָן שֶׁלֹּא נִמְשְׁכוּ עֲלֵיהֶן שָׂרִיגֵי הַגֶּפֶן שֶׁאֵין אָדָם מְבַטֵּל אִילָן מַאֲכָל וְעוֹשֶׂה אַפִּיפְיָרוֹת לְגֶפֶן. וְאִם נִמְשְׁכוּ הַשָּׂרִיגִים אַחַר שֶׁזָּרַע וְסִכְּכוֹ עַל הַזֶּרַע הֲרֵי זֶה מַחֲזִירָם לְמָקוֹם אַחֵר׃

יג הַזּוֹרֵעַ תַּחַת מוֹתַר הָאַפִּיפְיָרוֹת אוֹ תַּחַת מוֹתַר אִילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְנִמְשְׁכוּ שָׂרִיגֵי הַגֶּפֶן וְסִכְּכוּ עַל הַזְּרָעִים הֲרֵי זֶה אָסוּר לְקַיְּמוֹ אוֹ לְהַחֲזִיר הַשָּׂרִיגִים אֶלָּא כֵּיצַד עוֹשֶׂה. עוֹקֵר הַזֶּרַע׃

יד קָנִים הַיּוֹצְאִין מִן הֶעָרִיס וְחָס עֲלֵיהֶן לְפָסְקָן כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׁחִית הָאַפִּיפְיָרוֹת הֲרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ תַּחְתֵּיהֶן. וְאִם הִנִּיחָם כְּדֵי שֶׁיְּהַלְּכוּ עֲלֵיהֶן הַשָּׂרִיגִים וְהֶעָלִין הַיּוֹצְאִין הֲרֵי זֶה אָסוּר לִזְרֹעַ תַּחְתֵּיהֶן׃

טו פֶּרַח הַיּוֹצֵא מִן הֶעָרִיס אוֹ מִן הַדָּלִית רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ מְשִׁקְלֶת תְּלוּיָה בּוֹ עַד הָאָרֶץ וְאָסוּר לִזְרֹעַ תַּחְתָּיו. וְכֵן הַמּוֹתַחַ זְמוֹרָה מֵאִילָן לְאִילָן אָסוּר לִזְרֹעַ תַּחְתֶּיהָ׃

טז קֶשֶׁר חֶבֶל אוֹ גֶּמִי בִּזְמוֹרָה וְקֶשֶׁר הָרֹאשׁ אֶחָד בְּאִילָן הֲרֵי זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ תַּחַת הַחֶבֶל. וְאִם מָתַח חֶבֶל זֶה כְּדֵי שֶׁיְּהַלְּכוּ עָלָיו הַשָּׂרִיגִים וְהֶעָלִים הֲרֵי הוּא כַּאֲפִיפְיָרוֹת וְאָסוּר לִזְרֹעַ תַּחְתָּיו׃

פרק ז

א הַבָּא לִזְרֹעַ בְּצַד הַכֶּרֶם מַרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעִקְּרֵי הַגְּפָנִים וְזוֹרֵעַ. וְאִם גֶּפֶן יְחִידִית הִיא מַרְחִיק מִמֶּנָּה שִׁשָּׁה טְפָחִים וְזוֹרֵעַ. הָיְתָה שׁוּרָה אַחַת שֶׁל גְּפָנִים זוֹ בְּצַד זוֹ אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה אֵין זֶה כֶּרֶם אֶלָּא כְּגֶפֶן יְחִידִית וּמַרְחִיק מִן הַשּׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים וְזוֹרֵעַ. הָיוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת הֲרֵי אֵלּוּ כֶּרֶם וְצָרִיךְ לְהַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת מִכָּל צַד וְאַחַר כָּךְ יִזְרַע:

ב וְכַמָּה יִהְיֶה בְּכָל שׁוּרָה שְׁלֹשׁ גְּפָנִים אוֹ יוֹתֵר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיָה בֵּין כָּל גֶּפֶן וְגֶפֶן מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה אַמּוֹת. אֲבָל אִם הָיָה בֵּין שְׁתֵּי הַשּׁוּרוֹת שְׁמוֹנָה אַמּוֹת חוּץ מִמְּקוֹם הַגְּפָנִים עַצְמָן הֲרֵי אֵלּוּ כְּמַבְדִּילוֹת זוֹ מִזּוֹ וְאֵינָן כֶּרֶם אֶחָד וְאֵינוֹ מַרְחִיק אֶלָּא שִׁשָּׁה טְפָחִים מִכָּל שׁוּרָה. וְכֵן אִם הָיָה בֵּינֵיהֶן פָּחוֹת מֵאַרְבַּע הֲרֵי אֵלּוּ כְּגֶפֶן אַחַת וּמַרְחִיק שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ:

ג הָיוּ שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶן פָּחוֹת מֵאַרְבַּע הֲרֵי אֵלּוּ כֶּרֶם וְרוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כְּאִלּוּ אֵינָם. וְכֵן אִם הָיוּ שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת וּבֵין כָּל שׁוּרָה וְשׁוּרָה שְׁמוֹנָה אַמּוֹת אוֹ יוֹתֵר הֲרֵי זֶה זוֹרֵעַ בֵּין הַשּׁוּרוֹת:

ד לְפִיכָךְ הַנּוֹטֵעַ אֶת כַּרְמוֹ מִתְּחִלָּה וְהִרְחִיק בֵּין כָּל שׁוּרָה וְשׁוּרָה שְׁמוֹנָה אַמּוֹת מֻתָּר לְהָבִיא זֶרַע בְּתוֹכוֹ. וּמַרְחִיק מִכָּל שׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים בְּלָבַד. אֲבָל אִם זָרַע חוּצָה לוֹ צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִשּׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַרְבַּע אַמּוֹת כִּשְׁאָר הַכְּרָמִים וְאֵין דִּין בֵּין הַשּׁוּרוֹת שֶׁל זֶה הַכֶּרֶם כְּכֶרֶם שֶׁחָרַב בְּאֶמְצָעוֹ שֶׁהֲרֵי מִתְּחִלָּה נִטְּעָן מֻרְחָקִין:

ה הָיְתָה בְּשָׂדֶה זוֹ שׁוּרָה אַחַת שֶׁל גְּפָנִים וּבִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ שׁוּרָה אַחֶרֶת כְּנֶגְדָּהּ קְרוֹבָה לָהּ. אַף עַל פִּי שֶׁמַּפְסִיק בֵּינֵיהֶן דֶּרֶךְ הַיְחִיד אוֹ דֶּרֶךְ הָרַבִּים אוֹ גָּדֵר שֶׁהוּא נָמוּךְ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפוֹת לִהְיוֹת שְׁתֵּיהֶן כֶּרֶם וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיהֶן פָּחוֹת מִשְּׁמוֹנָה:

ו נָטַע שׁוּרָה אַחַת בָּאָרֶץ וְשׁוּרָה אַחַת בְּמַדְרֵגָה. אִם גְּבוֹהָה הַמַּדְרֵגָה מִן הָאָרֶץ עֲשָׂרָה טְפָחִים אֵינָם מִצְטָרְפִין. פָּחוֹת מִיכֵּן מִצְטָרְפִין:

ז הַנּוֹטֵעַ חָמֵשׁ גְּפָנִים שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵאת זָנָב הֲרֵי זֶה נִקְרָא כֶּרֶם קָטָן וְצָרִיךְ לְהַרְחִיק מֵהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ. אֲבָל אִם נָטַע שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת בָּאֶמְצַע אוֹ שָׁלֹשׁ בְּשׁוּרָה זוֹ וּשְׁתַּיִם כְּנֶגְדָּן בְּשׁוּרָה שְׁנִיָּה אֵינָם כֶּרֶם וְאֵינוֹ מַרְחִיק מֵהֶן אֶלָּא שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ:

ח כֶּרֶם שֶׁחָרַב אִם יֵשׁ בּוֹ לְלַקֵּט עֶשֶׂר גְּפָנִים לְכָל בֵּית סְאָה וְיִהְיוּ נְטוּעוֹת שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצְאָה זָנָב. אוֹ יֵשׁ בּוֹ לְכַוֵּן שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ הֲרֵי זֶה נִקְרָא כֶּרֶם דַּל וְאָסוּר לִזְרֹעַ בְּכֻלּוֹ:

ט כֶּרֶם שֶׁאֵינוֹ נָטוּעַ שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת אֶלָּא מְעֹרָבָב. אִם יֵשׁ בּוֹ לְכַוֵּן שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ הֲרֵי זֶה כֶּרֶם וְאִם לָאו אֵינוֹ כֶּרֶם. אֶלָּא דַּיּוֹ לְהַרְחִיק שִׁשָּׁה טְפָחִים מִכָּל גֶּפֶן וְגֶפֶן וְזוֹרֵעַ:

י הָיוּ הָעִקָּרִים מְכֻוָּנִין וְהַנּוֹף אֵינוֹ מְכֻוָּן הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. הַנּוֹף מְכֻוָּן וְהָעִקָּר אֵינוֹ מְכֻוָּן אֵינוֹ כֶּרֶם. הָיוּ דַּקּוֹת וְאֵינָן מְכֻוָּנוֹת הֶעֱבוּ וַהֲרֵי הֵן מְכֻוָּנוֹת הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. כֵּיצַד הוּא יוֹדֵעַ אִם הֵן מְכֻוָּנוֹת. מֵבִיא חוּט הַמִּדָּה וּמוֹתְחוֹ מִזּוֹ לְזוֹ:

יא כֶּרֶם שֶׁחָרַב בְּאֶמְצָעוֹ וְנִשְׁאַר שָׁלֵם מִכָּל סְבִיבָיו. אִם יֵשׁ בַּקְּרֹחַת שֶׁבְּאֶמְצָעוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה הֲרֵי זֶה מַרְחִיק מֵעִקְּרֵי הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ וְזוֹרֵעַ בְּאֶמְצַע הַקְּרֹחַת. וְאִם אֵין בָּהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה הֲרֵי זֶה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. וְאִם הֵבִיא הוֹאִיל וְהִרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ מִן הַגְּפָנִים שֶׁל כֶּרֶם הֲרֵי זֶה לֹא קִדֵּשׁ:

יב וְכֵן מָקוֹם שֶׁנִּשְׁאַר פָּנוּי בְּלֹא גְּפָנִים בֵּין סוֹף הַכֶּרֶם וּבֵין הַגָּדֵר שֶׁלּוֹ וְהוּא הַנִּקְרָא מְחוֹל הַכֶּרֶם אִם יֵשׁ בּוֹ שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה מַרְחִיק מִן הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ אֶת הַשְּׁאָר:

יג הָיָה בּוֹ פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. וְאִם הֵבִיא הוֹאִיל וְהִרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת הֲרֵי זֶה לֹא קִדֵּשׁ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּכֶרֶם גָּדוֹל. אֲבָל בְּקָטָן אֵין לוֹ מָחוֹל אֶלָּא מַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת מִסּוֹף הַגְּפָנִים וְזוֹרֵעַ עַד הַגָּדֵר. וְכֵן כֶּרֶם גָּדוֹל שֶׁהָיָה בֵּין כָּל שׁוּרָה וְשׁוּרָה שְׁמוֹנָה אַמּוֹת אוֹ יֶתֶר אֵין לוֹ מָחוֹל:

יד הָיָה הַגָּדֵר הַמַּקִּיף אֶת הַכֶּרֶם פְּחוֹת מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים. אוֹ שֶׁהָיָה גָּבְהוֹ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְאֵין בּוֹ רֹחַב אַרְבָּעָה טְפָחִים. אֵין לוֹ מָחוֹל. אֶלָּא מַרְחִיק מִסּוֹף הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ עַד הַמְּחִצָּה. אֲפִלּוּ הָיָה בֵּין הַגְּפָנִים וּבֵין הַמְּחִצָּה אַרְבַּע אַמּוֹת וּמְחֻצָּה זוֹרֵעַ אֶת חֲצִי הָאַמָּה:

טו גָּדֵר שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְכֵן חָרִישׁ שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרָחָב אַרְבַּע הֲרֵי זֶה מָתֹר לִטַּע כֶּרֶם בְּצִדּוֹ מִכָּאן וִירָקוֹת בְּצִדּוֹ מִכָּאן. אֲפִלּוּ מְחִצָּה שֶׁל קָנִים אִם אֵין בֵּין קָנֶה לַחֲבֵרוֹ שִׁלְשָׁה טְפָחִים הֲרֵי זוֹ מֻבְדֶּלֶת בֵּין הַכֶּרֶם וְהַיָּרָק בְּגָדֵר:

טז גָּדֵר הַמְּבֻדִּיל בֵּין כֶּרֶם וְיָרָק שֶׁנִּפְרַץ עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת הֲרֵי זֶה כְּפָתַח וּמֻתָּר. הָיְתָה פְּרוּצָה יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר כְּנֶגֶד הַפִּרְצָה אָסוּר עַד שֶׁיַּרְחִיק מִן הַגְּפָנִים כַּשִּׁעוּר. נִפְרְצוּ בּוֹ פְּרָצוֹת רַבּוֹת אִם הָיָה הָעוֹמֵד כְּפִרוּץ הֲרֵי זֶה מֻתָּר כְּאִלּוּ אֵין שָׁם פִּרְצָה. הָיָה פָּרוּץ מֻרְבֶּה עַל הָעוֹמֵד לֹא יְזָרַע כְּנֶגֶד כָּל הַמְּקוֹמוֹת הַפְּרוּצִים עַד שֶׁיַּרְחִיק כַּשִּׁעוּר:

יז מְחִצַּת הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְרְצָה אוֹמְרִים לוֹ גְּדֹר. גְּדָרָהּ וְנִפְרְצָה אוֹמְרִים לוֹ גְּדֹר. נִתְיַאֲשׁ מִמֶּנָּה וְלֹא גְּדָרָהּ הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ:

יח בַּיִת שֶׁחָצְיוֹ מְקֹרֶה וְחָצְיוֹ אֵינוֹ מְקֹרֶה וּגְפָנִים נְטוּעוֹת בְּצַד זֶה מֻתָּר לִזְרֹעַ יְרָקוֹת בַּצַּד הָאַחֵר. שֶׁהֲרֵי פִּי תִּקְרָה כְּאִלּוּ יָרַד וְסָתַם וְנַעֲשָׂה בֵּיניֵהֶן כִּמְחִצָּה. וְאִם הִשְׁוָה אֶת קֵרוּיוֹ אָסוּר:

יט חָצֵר קְטַנָּה שֶׁנִּפְרְצָה בְּמִלּוֹאָהּ לִגְדוֹלָה וְהָיוּ הַגְּפָנִים בַּגְּדוֹלָה אָסוּר לִזְרֹעַ בַּקְּטַנָּה. וְאִם זָרַע הַזְּרָעִים אֲסוּרִין וְהַגְּפָנִים מֻתָּרִין. הָיוּ הַגְּפָנִים בַּקְּטַנָּה מֻתָּר לִזְרֹעַ בַּגְּדוֹלָה הוֹאִיל וְיֵשׁ בַּגְּדוֹלָה פַּסִּין מִכָּאן וּמִכָּאן הֲרֵי הִיא כְּמֻבְדֶּלֶת מִן הַקְּטַנָּה וְאֵין הַקְּטַנָּה מֻבְדֶּלֶת מִן הַגְּדוֹלָה:

כ חָרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בַּכֶּרֶם עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה אִם הָיָה מְפֻלָּשׁ מֵרֹאשׁ הַכֶּרֶם וְעַד סוֹפוֹ הֲרֵי זֶה נִרְאֶה כִּבְיַן שְׁנֵי הַכְּרָמִים וּמֻתָּר לִזְרֹעַ בְּתוֹכוֹ. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַגְּפָנִים מְסַכְּכִין עָלָיו כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם לֹא הָיָה מְפֻלָּשׁ הֲרֵי הוּא כְּגֹבַּת שֶׁבְּאֶמְצַע הַכֶּרֶם שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהִיא עֲמֻקָּה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה אוֹ יֶתֶר אָסוּר לוֹ לִזְרֹעַ בְּתוֹכָהּ אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה בַּקַּרְחַת שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה:

כא שְׁבִיל שֶׁבֵּין שְׁנֵי הַכְּרָמִים הֲרֵי הוּא כְּכֶרֶם שֶׁחָרַב מֵאֶמְצָעוֹ. אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מַרְחִיק מִזֶּה אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִזֶּה אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. וְאִם הָיָה פָּחוֹת מִכָּאן לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם:

כב שׁוֹמֵרָה שֶׁבַּכֶּרֶם אִם גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה מֻתָּר לִזְרֹעַ בְּרֹאשָׁהּ יָרָק. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַשָּׂרִיגִין נוֹגְעִין בָּהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה יָרָק בְּתוֹךְ הַכֶּרֶם מִלְּמַעְלָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמֻרְבַּעַת. אֲבָל אִם הָיְתָה הַשּׁוֹמֵרָה עֲגֻלָּה צְרִיכָה שֶׁיִּהְיֶה בְּתוֹכָהּ חָלָל אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מֻפְלֶגֶת מִן הָאָרֶץ. וּצְרִיכָה עָפָר עַל רֹאשָׁהּ מִלְּמַעְלָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים:

כג הַבַּיִת שֶׁבַּכֶּרֶם אִם הָיָה יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים עַל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים עַד אַרְבָּעָה זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ יָרָק. וְאִם הָיָה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה הֲרֵי הוּא כְּסָתוּם וְאֵין זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ:

כד גֶּפֶן יְחִידִית שֶׁהָיְתָה נְטוּעָה בְּתוֹךְ הַנֶּקַע אוֹ בְּתוֹךְ הֶחָרִיץ מַרְחִיק מִמֶּנָּה שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ וְזוֹרֵעַ אֶת כָּל הֶחָרִיץ כְּדַרְכּוֹ שֶׁעוֹשֶׂה בַּמִּישׁוֹר. וְאִם הָיָה עָמֹק עֲשָׂרָה וְהָיָה רֹחַב שִׁפַּת הֶחָרִיץ לְמַעְלָה אַרְבָּעָה אָסוּר לִזְרֹעַ בְּתוֹכוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהִרְחִיק שִׁשָּׁה:

כה וְכֵן גֶּפֶן יְחִידִית שֶׁהָיְתָה מַקֶּפֶת גֶּדֶר גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה לֹא יִזְרַע בְּכָל הַמְּחִצָּה וְאַף עַל פִּי שֶׁהִרְחִיק שִׁשָּׁה. וְאִם הִרְחִיק שִׁשָּׁה וְזָרַע לֹא קִדֵּשׁ. וְכַמָּה יַרְחִיק לְכַתְּחִלָּה וְיִזְרַע אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ וְאַחַר כָּךְ יִזְרַע שְׁאָר הֶחָרִיץ אוֹ שְׁאָר הַמָּקוֹם הַמַּקֵּף גָּדֵר:

פרק ח

א הַגְּפָנִים שֶׁגָּדְלוּ כִּבְרִיָּתָן וַהֲרֵי הַשָּׂרִיגִים וְהָאֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁלָּהֶן מֻשְׁלָכִין בָּאָרֶץ הֵן הַנִּקְרָאִין כֶּרֶם. אֲבָל הָעוֹשֶׂה כְּמוֹ מִטָּה אוֹ כְּמוֹ שְׁבָכָה גְּבוֹהָה מֵעַל הָאָרֶץ כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הָאֶשְׁכּוֹלוֹת וְהַשָּׂרִיגִים נִמְשָׁכִין עָלֶיהָ וְהַגְּבִיהַּ נוֹף הַגְּפָנִים מֵעַל הָאָרֶץ עַל אוֹתָהּ הַמִּטָּה וְהִדְלָה אוֹתוֹ הֲרֵי זֶה נִקְרָא עָרִיס. וְאוֹתָם הַקָּנִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁעָשָׂה מֵהֶן מִטָּה אוֹ שְׁבָכָה וְהִדְלָה עֲלֵיהֶן אֶת נוֹף הַגֶּפֶן הֵן הַנִּקְרָאִים אַפִּיפְיָרוֹת. וְדִינִים אֲחֵרִים יֵשׁ בָּעָרִיס:

ב הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה אַחַת שֶׁל חָמֵשׁ גְּפָנִים אוֹ יֶתֶר וְעֵרְכָן עַל גַּבֵּי כֹּתֶל גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ אוֹ שֶׁנְּטָעָן בְּצַד חָרִיץ עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה הֲרֵי אֵלּוּ נִקְרָאִין עָרִיס. וְצָרִיךְ לְהַרְחִיק מִן הֶעָרִיס אַרְבַּע אַמּוֹת וְאַחַר כָּךְ יִזְרַע. כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּרְחִיק מִן הַכֶּרֶם:

ג וּמֵהֵיכָן מוֹדְדִין. מֵעִקַּר הַגֶּדֶר שֶׁעֵרְכָן עָלָיו. כֵּיצַד. הִרְחִיק אֶת הַשּׁוּרָה שֶׁל גְּפָנִים מִן הַכֹּתֶל אַמָּה וְנִמְצָא הֶעָרִיס מִן הַגְּפָנִים וְלַכֹּתֶל מוֹדֵד מִן הַכֹּתֶל אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ. וְנִמְצָא בֵּין הַזֶּרַע וּבֵין עִקְּרֵי הַגְּפָנִים חָמֵשׁ אַמּוֹת. וְאִם בָּא לִזְרֹעַ מִצַּד הַגְּפָנִים מַרְחִיק מֵעִקְּרֵי הַגְּפָנִים אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁנִּמְצָא רָחוֹק מִן הַכֹּתֶל חָמֵשׁ אַמּוֹת. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ דָּנִין בְּכָל עָרִיס:

ד אֶחָד הַבּוֹנֶה אֶת הַגֶּדֶר וְאַחַר כָּךְ נָטַע אוֹ שֶׁנָּטַע וְאַחַר כָּךְ עָשָׂה הַגֶּדֶר הוֹאִיל וְעֵרְכָן הֲרֵי זֶה עָרִיס. נֶהֱרַס הַגֶּדֶר אוֹ נִסְתַּם הֶחָרִיץ אֵין כָּאן עָרִיס אֶלָּא הֲרֵי כָּל הַשּׁוּרָה כִּגְפָנִים יְחִידִים:

ה עָרִיס שֶׁחָרַב אֶמְצָעוֹ וְנִשְׁתַּיְּרוּ בּוֹ חָמֵשׁ גְּפָנִים בְּצַד הַגֶּדֶר מִכָּאן וְחָמֵשׁ גְּפָנִים בְּצַד הַגֶּדֶר הָאַחֵר מִכְּנֶגְדָּן זֶהוּ הַנִּקְרָא פִּסְקֵי עָרִיס. אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְאֶחָד מִשִּׁשִּׁים בָּאַמָּה הֲרֵי זֶה מַרְחִיק מִכָּל שׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים וְזוֹרֵעַ. וְהוּא שֶׁלֹּא יִזְרַע תַּחַת הָאַפִּיפְיָרוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ו הָיָה בֵּינֵיהֶן שְׁמוֹנָה אַמּוֹת בְּצִמְצוּם הֲרֵי זֶה לֹא יִזְרַע לְשָׁם. וְאִם זָרָע הוֹאִיל וְהִרְחִיק מִכָּל שׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים הֲרֵי זֶה לֹא קִדֵּשׁ. וְאִם אֵין שָׁם גֶּדֶר מַרְחִיק מִכָּל שׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים וְזוֹרֵעַ שֶׁאֵין כָּאן לֹא עָרִיס וְלֹא פִּסְקֵי עָרִיס. חָזַר וּבָנָה הַגֶּדֶר חָזַר עָרִיס לִמְקוֹמוֹ וְחָזְרוּ פִּסְקֵי עָרִיס לִמְקוֹמָן:

ז גִּנָּה קְטַנָּה שֶׁהִיא מֻקֶּפֶת גֶּדֶר וְעֵרֵס אֶת הַגְּפָנִים סָבִיב לָהּ מִבַּחוּץ עַל כָּל כְּתֻלֶיהָ. אִם יֵשׁ בָּהּ מְלֹא בוֹצֵר וְסַלּוֹ מִכָּאן וּמְלֹא בוֹצֵר וְסַלּוֹ מִכָּאן. הוֹאִיל וְהִיא מֻקֶּפֶת גֶּדֶר זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ יְרָקוֹת. וְאִם אֵין [בָּהּ] כַּשִּׁעוּר הַזֶּה אֵין זוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה הַכֹּל כְּעָרִיס אֶחָד וְיָרָק בְּתוֹכוֹ:

ח גְּפָנִים שֶׁהָיוּ זְרוּעִים בְּמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה וְהֶעָרִיס שֶׁלָּהֶן יוֹצֵא וּמְסַכֵּךְ עַל הַשָּׂדֶה. אִם עוֹמֵד בָּאָרֶץ וּבוֹצֵר אֶת כֻּלּוֹ רוֹאִין כָּל הַמָּקוֹם שֶׁתַּחַת הֶעָרִיס כְּאִלּוּ הוּא מְקוֹם עִקְּרֵי הַגְּפָנִים וְאוֹסֵר אַרְבַּע אַמּוֹת בַּשָּׂדֶה לְכָל רוּחַ מִשָּׁפַת הֶעָרִיס. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לִבְצֹר עַד שֶׁיֵּעָלֶה בַּמַּדְרֵגָה אוֹ בַּסֻּלָּם אֵין אָסוּר לִזְרֹעַ אֶלָּא תַּחַת הֶעָרִיס בִּלְבַד:

ט שְׁנֵי כְּתָלִים הַסְּמוּכִין זֶה לָזֶה וְהַגְּפָנִים נְטוּעִים בְּזָוִיּוֹת בֵּינֵיהֶם וְהֶעָרִיס יוֹצֵא עִם הַכְּתָלִים מִתּוֹךְ הַקֶּרֶן וְכָלֶה. מֵרַחִיק מֵעִקְּרֵי הַגְּפָנִים כַּשִּׁעוּר וְזוֹרֵעַ בְּמָקוֹם הַכָּלֶה שֶׁאֵין עָלָיו עָרִיס. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַזֶּרַע מְכֻוָּן בֵּין שְׁנֵי הַכְּתָלִים שֶׁבֵּינֵיהֶן הֶעָרִיס הוֹאִיל וְהִרְחִיק כַּשִּׁעוּר הֲרֵי זֶה זוֹרֵעַ בֵּין הַכְּתָלִים:

י גֶּפֶן שֶׁעָלְתָה הָעֵץ שֶׁלָּהּ מִן הָאָרֶץ מְעַט וְאַחַר כָּךְ נֶעֱקַם וְנִמְשַׁךְ עַל הָאָרֶץ וְחָזַר וְעָלָה כְּמוֹ אַרְכֻּבָּה. כְּשֶׁמּוֹדְדִין בֵּין הַגֶּפֶן וּבֵין הַזֶּרַע שִׁשָּׁה טְפָחִים אוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת אֵין מוֹדְדִין אֶלָּא מִסּוֹף הָאַרְכֻּבָּה לֹא מֵעִקַּר הַגֶּפֶן הָרִאשׁוֹן:

יא כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמַּרְחִיק בֵּין הַזֶּרַע וּבֵין הַגֶּפֶן כַּשִּׁעוּר. צָרִיךְ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא תְּסַכֵּךְ הַגֶּפֶן עַל הַיָּרָק אוֹ יְסַכֵּךְ הַיָּרָק עַל הַגֶּפֶן. זֶרַע יָרָק אוֹ תְּבוּאָה וְצִמְחָה וְאַחַר כָּךְ סִכֵּךְ עָלֶיהָ אֶת הַגֶּפֶן הַקְּשִׁין מֻתָּרִין וְהַדֶּגֶן יִדָּלֵק. הָיוּ שָׁרְשֵׁי הַגֶּפֶן יוֹצְאִין לְתוֹךְ הָאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבֵּין הַכֶּרֶם וְהַתְּבוּאָה יַעֲקֹר. הָיוּ שָׁרְשֵׁי הַתְּבוּאָה יוֹצְאִין לְתוֹךְ הָאַרְבַּע אַמּוֹת מֻתָּר:

יב כָּל הַחֲרָחֲקוֹת וְהַשְּׁעוּרִין הָאֲמוּרִין בְּכֹלְאֵי בְּאַמָּה בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים שׁוֹחֲקוֹת. וְלֹא יְצַמְצֵם בְּמִדּוֹת הַכְּלְאַיִם שֶׁאֵין מְצַמְצְמִים אֶלָּא לְהַחֲמִיר:

יג כָּל הַשְּׁעוּרִין הָאֵלּוּ שֶׁמַּרְחִיקִין בֵּין הַגְּפָנִים וְהַתְּבוּאָה אוֹ הַיָּרָק אֵינָן אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹ בְּסוּרְיָא. אֲבָל בְּחוּצָה לָאָרֶץ מֻתָּר לִזְרֹעַ בְּצַד הַגְּפָנִים בְּתוֹךְ הַכֶּרֶם לְכַתְּחִלָּה. וְלֹא אָסְרוּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ אֶלָּא לִזְרֹעַ שְׁנֵי מִינֵי יָרָק אוֹ תְּבוּאָה עִם הַחֲרָצָן בְּמַפֶּלֶת יָד. וְאִם אָמַר לְתִינוֹק נָכְרִי לִזְרֹעַ לוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ מֻתָּר. אֲבָל לֹא יֹאמַר לְנָכְרִי גָּדוֹל שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּף בְּיִשְׂרָאֵל:

יד וְאַף עַל פִּי שֶׁמֻּתָּר לִזְרֹעַ הַיָּרָק בְּצַד הַכֶּרֶם בְּחוּצָה לָאָרֶץ הֲרֵי אוֹתוֹ הַיָּרָק הַזָּרוּעַ שָׁם אָסוּר בַּאֲכִילָה וַאֲפִלּוּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְהוּא שֶׁיִּרְאֶה אוֹתוֹ לוֹקֵט וּמוֹכֵר. אֲבָל סְפֵקוֹ מֻתָּר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת:

פרק ט

א הַמַּרְכִּיב זָכָר עַל נְקֵבָה שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ בֵּין בִּבְהֵמָה בֵּין בְּחַיָּה וּבְעוֹף וַאֲפִלּוּ בְּמִינֵי חַיָּה שֶׁבַּיָּם הֲרֵי זֶה לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה בְּכָל מָקוֹם בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יט) "בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאָיִם". וְאֶחָד בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף שֶׁלּוֹ אוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְאֵינוֹ לוֹקֶה עַד שֶׁיְּכַוֵּן בְּיָדוֹ כְּמַכְחוֹל בִּשְׁפּוֹפֶרֶת. אֲבָל אִם הֶעֱלָם זֶה עַל זֶה בִּלְבַד אוֹ שֶׁעוֹרְרָן בְּקוֹל מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת:

ב מֻתָּר לְהַכְנִיס שְׁנֵי מִינִין לְסַהַר אֶחָד. וְאִם רָאָה אוֹתָם רוֹבְעִים זֶה אֶת זֶה אֵינוֹ זָקוּק לְהַפְרִישָׁן. וְאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לִתֵּן בְּהֶמְתּוֹ לְעַכּוּ"ם לְהַרְבִּיעָהּ לוֹ:

ג מִי שֶׁעָבַר וְהִרְכִּיב בְּהֶמְתּוֹ כִּלְאַיִם הֲרֵי הַנּוֹלָד מֻתָּר בַּהֲנָאָה. וְאִם הָיָה מִין טְהוֹרָה עִם מִין טְהוֹרָה מֻתָּר בַּאֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת:

ד שְׁנֵי מִינֵי בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְעַבְּרִין זֶה מִזֶּה וְדוֹמִין זֶה לָזֶה הוֹאִיל וְהֵם שְׁנֵי מִינִין הֲרֵי הֵם כִּלְאַיִם וְאָסוּר לְהַרְכִּיבָן. כֵּיצַד. הַזְּאֵב עִם הַכֶּלֶב וְהַכֶּלֶב

הַכּוּפְרִי עִם הַשּׁוּעָל וְהַצְּבָאִים עִם הָעִזִּים וְהַיְעֵלִים עִם הָרְחֵלִים וְהַסּוּס עִם הַפֶּרֶד וְהַפֶּרֶד עִם הַחֲמוֹר וְהַחֲמוֹר עִם הָעָרוֹד אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה הֲרֵי הֵן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ה מִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִדְּבָרִי וְיִשּׁוּבִי כְּגוֹן שׁוֹר הַבָּר עִם הַשּׁוֹר וְהָרַמָּךְ עִם הַסּוּס מֻתָּר לְהַרְכִּיבָן זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִין אֶחָד. אֲבָל אַוָּז עִם אַוָּז בַּר כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה מִפְּנֵי שֶׁהָאַוָּז (בֵּיתִיי) בֵּיצָיו מִבְּפָנִים וְאַוָּז בַּר בֵּיצָיו מִבַּחוּץ מִכְלָל שֶׁהֵם שְׁנֵי מִינִין. וְהַכּוּי כִּלְאַיִם עִם הַחַיָּה וְעִם הַבְּהֵמָה וְאֵין לוֹקִין עָלָיו מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק:

ו הַיְלוּדִים מִן הַכִּלְאַיִם אִם הָיוּ אִמּוֹתֵיהֶן מִין אֶחָד מֻתָּר לְהַרְכִּיבָן זֶה עַל זֶה. וְאִם הָיוּ שְׁנֵי מִינִין אָסוּר לְהַרְכִּיבָן זֶה עַל זֶה וְאִם הִרְכִּיב לוֹקֶה. וְכֵן אִם הִרְכִּיב זֶה הַנּוֹלָד אֲפִלּוּ עַל מִין אִמּוֹ לוֹקֶה. כֵּיצַד. פֶּרֶד שֶׁאִמּוֹ חֲמוֹר מֻתָּר לְהַרְכִּיבוֹ עַל פִּרְדָּה שֶׁאִמָּהּ חֲמוֹר. וְאָסוּר לְהַרְכִּיבוֹ אֲפִלּוּ עַל הַחֲמוֹר. אֲבָל פֶּרֶד שֶׁאִמּוֹ סוּס אָסוּר לְהַרְכִּיבוֹ עַל פִּרְדָּה שֶׁאִמּוֹ חֲמוֹר. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. לְפִיכָךְ הָרוֹצֶה לְהַרְכִּיב פֶּרֶד עַל פִּרְדָּה אוֹ לִמְשֹׁךְ בִּשְׁתֵּי פִּרְדּוֹת בּוֹדֵק בְּסִימָנֵי אָזְנַיִם וְזָנָב וְקוֹל אִם דּוֹמִין זֶה לָזֶה בְּיָדוּעַ שֶׁאִמָּן מִמִּין אֶחָד וּמֻתָּרִין:

ז כָּל הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בִּשְׁנֵי מִינֵי בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה כְּאֶחָד וְהָיָה אֶחָד מֵהֶן מִין טְהוֹרָה וְהַשֵּׁנִי מִין טְמֵאָה הֲרֵי זֶה לוֹקֶה בְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב י) "לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו". אֶחָד הַחוֹרֵשׁ אוֹ הַזּוֹרֵעַ אוֹ הַמּוֹשֵׁךְ בָּהֶם עֲגָלָה אוֹ אֶבֶן כְּאֶחָד אוֹ הִנְהִיגָם כְּאֶחָד וַאֲפִלּוּ בְּקוֹל לוֹקֶה שֶׁנֶּאֱמַר יַחְדָּו מִכָּל מָקוֹם. אֲבָל הַמְזַוְּגָן פָּטוּר עַד שֶׁיִּמְשֹׁךְ אוֹ יַנְהִיג:

ח אֶחָד שׁוֹר וַחֲמוֹר וְאֶחָד כָּל שְׁנֵי מִינִין שֶׁאֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר בֵּין בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה כַּחֲזִיר עִם הַכֶּבֶשׂ. אוֹ חַיָּה עִם חַיָּה כִּיַּחְמוּר עִם הַפִּיל. אוֹ חַיָּה עִם בְּהֵמָה כְּכֶלֶב עִם הָעֵז אוֹ צְבִי עִם הַחֲזִיר וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם עַל כָּל אֵלּוּ לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה שֶׁחַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה הִיא כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת. אֲבָל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שְׁנֵי מִינִין שֶׁהֵן כִּלְאַיִם בְּהַרְבָּעָה אֲסוּרִים לַחֲרֹשׁ בָּהֶן כְּאֶחָד וּלְמָשְׁכָן וּלְהַנְהִיגָן. וְאִם עָשָׂה בָּהֶן מְלָאכָה כְּאֶחָד אוֹ מָשַׁךְ אוֹ הִנְהִיג מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. וְאָסוּר לְהַנְהִיג בְּהֵמָה מִן הַיַּבָּשָׁה עִם חַיָּה שֶׁבַּיָּם כְּגוֹן עֵז עִם שִׁבּוּט וְאִם עָשָׂה פָּטוּר:

ט עֲגָלָה שֶׁהָיוּ מוֹשְׁכִין אוֹתָהּ כִּלְאַיִם הַיּוֹשֵׁב בַּעֲגָלָה לוֹקֶה. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִנְהִיג. שֶׁיִּשְׁיַּבְתּוֹ גוֹרֶמֶת לַבְּהֵמָה שֶׁתִּמְשֹׁךְ הָעֲגָלָה. וְכֵן אִם הָיָה יוֹשֵׁב אֶחָד בַּעֲגָלָה וְאֶחָד מַנְהִיג שְׁנֵיהֶן לוֹקִין. וַאֲפִלּוּ מֵאָה שֶׁהִנְהִיגוּ כִּלְאַיִם כְּאֶחָד כֻּלָּן לוֹקִין:

י מֻתָּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה אוֹ חַיָּה כְּאֶחָד. כְּגוֹן אָדָם שֶׁחוֹרֵשׁ עִם הַשּׁוֹר אוֹ מוֹשֵׁךְ עֲגָלָה עִם חֲמוֹר וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב י) "בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו" לֹא בְּאָדָם וַחֲמוֹר אוֹ בְּאָדָם וְשׁוֹר:

יא בֶּהֱמַת פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין אַף עַל פִּי שֶׁהִיא גּוּף אֶחָד עֲשָׂאָהּ הַכָּתוּב כִּשְׁנֵי גּוּפִין. מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה קֹדֶשׁ וְנַעֲשֵׂית קֹדֶשׁ וּכְחֹל מְעֹרָבִין זֶה בְּזֶה וְנִמְצֵאת בְּהֵמָה זוֹ כִּבְהֵמָה טְמֵאָה עִם הַטְּהוֹרָה הַמְעֹרָבִין כְּאֶחָד. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (ויקרא כז יא) "וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַה'". מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין. לְפִיכָךְ הַחוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין אוֹ הַמַּרְבִּיעַ הֲרֵי זֶה לוֹקֶה מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. וְאִסּוּר זֶה מִדִּבְרֵי קַבָּלָה:

פרק י

א אֵין אִסּוּר בִּכְלְאֵי בְּגָדִים אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתָּן בִּלְבַד שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב יא) "לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו". וְיֵשׁ בִּכְרַכֵּי הַיָּם כְּמוֹ צֶמֶר שֶׁגָּדֵל עַל הָאֲבָנִים שֶׁבָּיָם הַמָּלַח תַּבְנִיתוֹ כְּתַבְנִית הַזָּהָב וְהוּא רַךְ בְּיוֹתֵר וְכָלְךְ שְׁמוֹ וְאִסּוּר עִם הַפִּשְׁתָּן מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן שֶׁהוּא דּוֹמֶה לְצֶמֶר רְחֵלִים. וְכֵן הַשֵּׁירִים וְהַכָּלְךְ אֲסוּרִין מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן:

ב רָחֵל בַּת עֵז צַמְרָהּ אֵין לוֹקִין עָלָיו מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֲבָל אִסּוּר הוּא מִדִּבְרֵיהֶם מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן כֵּיוָן שֶׁנִּתְחַבֵּר הַצֶּמֶר עִם הַפִּשְׁתָּן צַד חִבּוּר בָּעוֹלָם הֲרֵי זֶה כִּלְאַיִם מִן הַתּוֹרָה. כֵּיצַד. צֶמֶר וּפִשְׁתִּים שֶׁטָּרְפָן זֶה עִם זֶה וְשָׁע אוֹתָן וְעָשָׂה מֵהֶן לְבָדִין הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם. טָרְפָן וְטָוָה אוֹתָן כְּאֶחָד וְאָרַג בֶּגֶד מִטְווּי זֶה הֲרֵי זֶה כִּלְאַיִם:

ג תָּפַר בֶּגֶד צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן וַאֲפִלּוּ תְּפָרָן בְּמֶשִׁי אוֹ שֶׁתְּפַר בֶּגֶד צֶמֶר בְּחוּטֵי פִּשְׁתָּן אוֹ בֶּגֶד פִּשְׁתִּים בְּחוּטֵי צֶמֶר אוֹ קֶשֶׁר חוּטֵי צֶמֶר בְּחוּטֵי פִּשְׁתִּים אוֹ גְּדָלָן אֲפִלּוּ נָתַן צֶמֶר וּפִשְׁתִּים בְּשֹׂק אוֹ בְּקֶפָּה וּכְרָכָן הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם. וַאֲפִלּוּ קֶשֶׁר גְּדִיל שֶׁל צֶמֶר בִּגְדִיל שֶׁל פִּשְׁתָּן אַף עַל פִּי שֶׁהָרְצוּעָה בְּאֶמְצַע. וְכֵן אִם כָּפַל בִּגְדֵי צֶמֶר וּפִשְׁתָּן וּקְשָׁרָן הֲרֵי אֵלּוּ כִּלְאַיִם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב יא) "צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו" מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁנִּתְאַחֵד נֶאֱסַר:

ד וּמִנַּיִן שֶׁכָּל אִסּוּרִין אֵלּוּ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁהֲרֵי הֻצְרַךְ הַכָּתוּב לְהַתִּיר כִּלְאַיִם בְּצִיצִית. כְּמוֹ שֶׁלָּמְדוּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה שֶׁלֹּא נִסְמְכָה פָּרָשַׁת כִּלְאַיִם לְפָרָשַׁת צִיצִית אֶלָּא לְהַתִּיר כִּלְאַיִם בְּצִיצִית. וְהַצִּיצִית חוּטִין קְשׁוּרִין בִּלְבַד הֵן. מִכְּלָל שֶׁחִבּוּר כָּזֶה שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם מִצְוָה אָסוּר מִן הַתּוֹרָה. שֶׁאֵינוֹ מְמַעֵט בַּתּוֹרָה דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

ה הַכִּלְאַיִם אֵין לוֹ שִׁעוּר אֲפִלּוּ חוּט כָּל שֶׁהוּא שֶׁל צֶמֶר בְּבֶגֶד גָּדוֹל שֶׁל פִּשְׁתָּן אוֹ שֶׁל פִּשְׁתָּן בְּצֶמֶר אָסוּר:

ו צֶמֶר רְחֵלִים וְצֶמֶר גְּמַלִּים וְכַיּוֹצֵא בּוֹ שֶׁטָּרְפָן זֶה בְּזֶה וְטָוָה מֵהֶן טְווּי. אִם הָיָה הַחֲצִי מִן הָרְחֵלִים הֲרֵי הַכֹּל כְּצֶמֶר רְחֵלִים וַהֲרֵי הוּא כִּלְאַיִם עִם הַפִּשְׁתָּן. וְאִם הָיָה הָרֹב מִן הַגְּמַלִּים

מֻתָּר לְעָרְבוֹ עִם הַפִּשְׁתָּן מִפְּנֵי שֶׁצּוּרַת הַכֹּל צוּרַת צֶמֶר גְּמַלִּים וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְנִימוֹת שֶׁל צֶמֶר הַמְעֹרָבֶת בָּהֶן מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן חוּטֵי צֶמֶר׃

ז לְפִיכָךְ עוֹרוֹת הַכְּבָשִׂים שֶׁעוֹשִׂין מֵהֶן בְּגָדִים אַף עַל פִּי שֶׁתּוֹפְרִין אוֹתָן בְּפִשְׁתָּן מֻתָּרִין וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְנִימוֹת שֶׁל צֶמֶר אַף עַל פִּי שֶׁנִּכְרְכוּ בִּכְלַל חוּט הַפִּשְׁתָּן שֶׁתָּפְרוּ בּוֹ שֶׁהֲרֵי בָּטְלוּ בְּמִעוּטָן׃

ח וְכֵן הַקַּנְבּוֹס וְהַפִּשְׁתָּן שֶׁטָּרְפָן זֶה בָּזֶה אִם רֹב מִן הַקַּנְבּוֹס מֻתָּר לֶאֱרֹג הַטְּווּי מֵהֶן עִם חוּטֵי צֶמֶר וְאִם הָיוּ מֻחֲצָה לְמֻחֲצָה אָסוּר׃

ט הָעוֹשֶׂה בֶּגֶד כֻּלּוֹ צֶמֶר גְּמַלִּים אוֹ צֶמֶר אַרְנְבִים אוֹ קַנְבּוֹס וְאָרַג בּוֹ חוּט שֶׁל צֶמֶר מִצַּד זֶה וְחוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן מִצַּד זֶה הֲרֵי זֶה אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם׃

י בֶּגֶד צֶמֶר שֶׁנִּפְרַם מֻתָּר לִפְרֹף אוֹתוֹ בְּחוּטֵי פִּשְׁתָּן. וְקוֹשֵׁר אֲבָל לֹא יִתְפֹּר׃

יא לוֹבֵשׁ אָדָם בִּגְדֵי צֶמֶר וּבֶגֶד פִּשְׁתָּן וְחוֹגֵר עֲלֵיהֶם מִבַּחוּץ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִכְרֹךְ אֶת הַמִּשִׁיחָה וְיִקְשֹׁר בָּהּ בֵּין כְּתֵפָיו׃

יב כִּלְאֵי בְּגָדִים מֻתָּר לַעֲשׂוֹתָם וּלְמָכְרָם וְאֵין אָסוּר אֶלָּא לִלְבְּשָׁן בִּלְבַד אוֹ לְהִתְכַּסּוֹת בָּהֶן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב יא) "לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז". וְנֶאֱמַר (ויקרא יט יט) "לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ". הָעֲלִיָּה שֶׁהִיא דֶּרֶךְ לְבִישָׁה אָסוּר אֲבָל עֲלִיָּה שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְבִישָׁה כְּגוֹן אֹהֶל שֶׁהוּא כִּלְאַיִם מֻתָּר לֵישֵׁב תַּחְתָּיו. וְכֵן מֻתָּר מִן הַתּוֹרָה לֵישֵׁב עַל מַצָּעוֹת שֶׁל כִּלְאַיִם שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ אֲבָל אַתָּה מַצִּיעוֹ תַּחְתֶּיךָ. וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אֲפִלּוּ עֶשֶׂר מַצָּעוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ וְהַתַּחְתּוֹן שֶׁבָּהֶן כִּלְאַיִם אָסוּר לֵישֵׁב עַל הָעֶלְיוֹן שֶׁמָּא תִּכָּרֵךְ נִימָא עַל בְּשָׂרוֹ׃

יג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּרַכִּין כְּגוֹן יְרִיעוֹת וּשְׂמָלוֹת. אֲבָל בָּקְשִׁין שֶׁאֵינָן נִכָּרְכִין כְּגוֹן כָּרִים וּכְסָתוֹת מֻתָּר לֵישֵׁב וּלְהָסֵב עֲלֵיהֶן. וְהוּא שֶׁלֹּא יְהֵיֶה בְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בָּהֶם׃

יד וְכֵן הַפָּרֹכֶת שֶׁהִיא כִּלְאַיִם אִם הָיְתָה רַכָּה אֲסוּרָה שֶׁמָּא יִסָּמֵךְ לָהּ הַשַּׁמָּשׁ וְתַעֲלֶה עַל בְּשָׂרוֹ. וְאִם הָיְתָה קָשָׁה שֶׁאֵינָהּ נִכֶּרֶכֶת מֻתֶּרֶת׃

טו מִנְעָל שֶׁהוּא כִּלְאַיִם וְאֵין לוֹ עֵקֶב מֻתָּר לִלְבְּשׁוֹ. שֶׁעוֹר הָרֶגֶל קָשֶׁה הוּא וְאֵינוֹ נֶהֱנֶה כִּשְׁאָר עוֹר הַגּוּף׃

טז תּוֹפְרֵי כְּסוּת תּוֹפְרִין כְּדַרְכָּן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ בַּחֲמָה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהַצְּנוּעִין תּוֹפְרִים בָּאֹרֶךְ. וְכֵן מוֹכְרֵי כְּסוּת מוֹכְרִין כְּדַרְכָּן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ בַּחַמָּה שֶׁיִּצֵּל לָהֶם הַכִּלְאַיִם שֶׁעַל כְּתֵפָן מִן הַחַמָּה. וְלֹא יִתְכַּוְּנוּ בַּגְּשָׁמִים לְהִתְחַמֵּם בּוֹ. וְהַצְּנוּעִין מַפְשִׁילִין בְּמַקֵּל לַאֲחוֹרֵיהֶן׃

יז לֹא יִקַּח אָדָם בֵּיצָה כְּשֶׁהִיא חַמָּה בְּבֶגֶד כִּלְאַיִם שֶׁהֲרֵי הוּא נֶהֱנֶה בְּכִלְאַיִם מִפְּנֵי הַחַמָּה אוֹ מִפְּנֵי הַצִּנָּה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה׃

יח לֹא יִלְבַּשׁ אָדָם כִּלְאַיִם עֶרַאי וַאֲפִלּוּ עַל גַּבֵּי עֶשְׂרָה בְּגָדִים שֶׁאֵינוֹ מְהַנֶּהוּ כְּלוּם. וַאֲפִלּוּ לְהַבְרִיחַ אֶת הַמֶּכֶס. וְאִם לָבַשׁ כֵּן לוֹקֶה:

יט אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא בְּגָדִים שֶׁהֵן דֶּרֶךְ חִמּוּם כְּגוֹן הַכְּתֹנֶת וְהַמִּצְנֶפֶת וְהַמִּכְנָסַיִם וְהָאַבְנֵט וְהַשִּׂמְלָה וּבְגָדִים שֶׁמְּחַפִּין בָּהֶן אֶת הַשּׁוֹקַיִם וְאֶת הַיָּדַיִם וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם. אֲבָל צִלְצוּלִין קְטַנִּים שֶׁעוֹשִׂין אוֹתָן הָעָם בְּבֵית יָד שֶׁלָּהֶן לִצְרֹר בָּהֶן מָעוֹת אוֹ תַּבְלִין וּסְמַרְטוּט שֶׁמַּנִּיחִין עָלָיו רְטִיָּה אוֹ מִלּוּגְמָא אוֹ אִסְפְּלָנִית וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין אַף עַל פִּי שֶׁבְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בָּהֶן שֶׁאֵין דֶּרֶךְ חִמּוּם בְּכָךְ:

כ צִיץ שֶׁל עוֹר אוֹ מֶשִׁי וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן שֶׁתְּלָה בָּהֶן חוּטֵי צֶמֶר וְחוּטֵי פִּשְׁתָּן מְדֻלְדָּלִין עַל פְּנֵי הָאָדָם כְּדֵי לְהַפְרִיחַ הַזְּבוּבִין אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם שֶׁאֵין דֶּרֶךְ חִמּוּם בְּכָךְ:

כא הַמַּנְהִיג בְּהֵמוֹת וּמַכְנִיס חֲבָלִים לְתוֹךְ יָדוֹ מֵהֶן פִּשְׁתִּים וּמֵהֶן צֶמֶר הֲרֵי זֶה מֻתָּר וְאַף עַל פִּי שֶׁכּוֹרְכָן עַל יָדוֹ. אֲבָל אִם קְשָׁרָן כֻּלָּן נַעֲשׂוּ כִּלְאַיִם וְאָסוּר לוֹ לְכָרְכָן עַל יָדוֹ:

כב מִטְפָּחוֹת שֶׁמְּקַנְּחִין בָּהֶן אֶת הַיָּדַיִם וּמִטְפָּחוֹת שֶׁמְּסַפְּגִין בָּהֶן הַכֵּלִים וְהַקַּרְקָעוֹת (וּמִטְפַּחַת סֵפֶר תּוֹרָה) וּמִטְפָּחוֹת סְפָרִים אֲסוּרִים מִשּׁוּם כִּלְאַיִם שֶׁהֲרֵי הַיָּדַיִם נוֹגְעוֹת בָּהֶן וְהֵן נִכְרָכִין עַל הַיָּד תָּמִיד וּמִתְחַמְּמִין:

כג אוֹתוֹת שֶׁעוֹשִׂין הַכּוֹבְסִין וְהַגַּרְדִּין בַּבְּגָדִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה כָּל אֶחָד מַכִּיר אֶת שֶׁלּוֹ. אִם הָיְתָה אוֹת שֶׁל צֶמֶר בְּפִשְׁתָּן אוֹ פִּשְׁתָּן בְּצֶמֶר הֲרֵי זֶה אָסוּר אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ חָשׁוּב אֶצְלוֹ:

כד בֶּגֶד צֶמֶר שֶׁחִבְּרוֹ עִם בֶּגֶד פִּשְׁתָּן בִּתְכִיפָה אַחַת אֵינוֹ חִבּוּר וְאֵין זֶה כִּלְאַיִם. קִבֵּץ שְׁנֵי רָאשֵׁי הַחוּט כְּאֶחָד אוֹ שֶׁתָּכַךְ שְׁתֵּי תְּכִיפוֹת הֲרֵי זֶה כִּלְאַיִם:

כה מֻתָּר לַעֲשׂוֹת מִן הַכִּלְאַיִם תַּכְרִיכִין לְמֵת שֶׁאֵין עַל הַמֵּתִים מִצְוָה. וְלַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מַרְדַּעַת לַחֲמוֹר וְיוֹשֵׁב עָלֶיהָ וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בָּהּ. וְלֹא יָנִיחַ מַרְדַּעַת זוֹ עַל כְּתֵפוֹ אֲפִלּוּ לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן אֶת הַזֶּבֶל:

כו הַמֵּת וְהַבְּהֵמָה שֶׁהָיוּ מְלֻבָּשִׁין כִּלְאַיִם מֻתָּר לְנַשְּׂאָן עַל כְּתֵפוֹ:

כז בֶּגֶד צֶמֶר שֶׁאָבַד בּוֹ חוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן. אוֹ בֶּגֶד פִּשְׁתָּן שֶׁאָבַד בּוֹ חוּט שֶׁל צֶמֶר. הֲרֵי זֶה לֹא יִמְכְּרֶנּוּ לְנָכְרִי שֶׁמָּא יִמְכְּרֶנּוּ הַנָּכְרִי לְיִשְׂרָאֵל. וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ מַרְדַּעַת לַחֲמוֹר שֶׁמָּא יִמְצָא אוֹתוֹ אַחֵר וְיִקְרָעֶנּוּ מֵעַל הַמַּרְדַּעַת וְיִלְבְּשֶׁנּוּ שֶׁהֲרֵי אֵין הַכִּלְאַיִם נִכָּר בּוֹ. וְכֵיצַד תַּקָּנַת בֶּגֶד זֶה. צוֹבְעוֹ שֶׁאֵין הַצֶּמֶר וְהַפִּשְׁתִּים עוֹלִים בְּצֶבַע אֶחָד וּמֵיָּד הוּא נִכָּר לוֹ וְשׁוֹמְטוֹ. וְאִם לֹא נִכַּר הֲרֵי זֶה מֻתָּר שֶׁמָּא נִשְׁמַט וְהָלַךְ לוֹ שֶׁהֲרֵי בָּדַק וְלֹא מָצָאוֹ. וּכְבָר בֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת בִּיאוֹת אֲסוּרוֹת שֶׁכָּל אִסּוּר סְפֵקוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וּלְפִיכָךְ הֵקֵלּוּ בְּסָפֵק:

כח הַלּוֹקֵחַ כְּלִי צֶמֶר מִן הַנָּכְרִי צָרִיךְ לְבָדְקוֹ יָפֶה יָפֶה שֶׁמָּא הֵן תְּפוּרִין בְּפִשְׁתָּן:

כט הָרוֹאֶה כִּלְאַיִם שֶׁל תּוֹרָה עַל חֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ הָיָה מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק קוֹפֵץ לוֹ וְקוֹרְעוֹ עָלָיו מִיָּד. וַאֲפִלּוּ הָיָה רַבּוֹ שֶׁלְּמְּדוֹ חָכְמָה. שֶׁאֵין כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דּוֹחֶה אִסּוּר לֹא תַּעֲשֶׂה הַמְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה. וְלָמָּה נִדְחֶה בְּהֶשֵּׁב אֲבֵדָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא לָאו שֶׁל מָמוֹן. וְלָמָּה נִדְחֶה בְּטֻמְאַת מֵת הוֹאִיל וּפֵרַט הַכָּתוּב (ויקרא כא ג) (במדבר ו ז) "וּלְאַחוֹתוֹ". מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ לַאֲחוֹתוֹ אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶבָל מְטַמֵּא הוּא לְמֵת מִצְוָה. אֶבָל דָּבָר שֶׁאִסּוּרוֹ מִדִּבְרֵיהֶם הֲרֵי הוּא נִדְחֶה מִפְּנֵי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת בְּכָל מָקוֹם. וְאַף עַל פִּי שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (דברים יז יא) "לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר" הֲרֵי לָאו זֶה נִדְחֶה מִפְּנֵי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת. לְפִיכָךְ אִם הָיָה עָלָיו שַׁעַטְנֵז שֶׁל דִּבְרֵיהֶם אֵינוֹ קוֹרְעוֹ עָלָיו בַּשּׁוּק וְאֵינוֹ פּוֹשְׁטוֹ בַּשּׁוּק עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְבֵיתוֹ וְאִם הָיָה שֶׁל תּוֹרָה פּוֹשְׁטוֹ מִיָּד:

ל הַלּוֹבֵשׁ כִּלְאַיִם אוֹ הַמִּתְכַּסֶּה בּוֹ לוֹקֶה. הָיָה לָבוּשׁ בְּכִלְאַיִם כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ אֵינוֹ לוֹקֶה אֶלָּא אַחַת. הוֹצִיא רֹאשׁוֹ מִן הַבֶּגֶד וְהֶחְזִירוֹ הוֹצִיא רֹאשׁוֹ וְהֶחְזִירוֹ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פָּשַׁט הַבֶּגֶד כֻּלּוֹ הֲרֵי זֶה חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהוּא חַיָּב אַחַת כָּל הַיּוֹם כְּשֶׁהִתְרוּ בּוֹ הַתְרָאָה אַחַת. אֲבָל אִם הִתְרוּ בּוֹ וְאָמְרוּ לוֹ פְּשֹׁט פְּשֹׁט וְהוּא לָבוּשׁ בּוֹ וְשָׁהָה כְּדֵי לִפְשֹׁט וְלִלְבֹּשׁ אַחֵר שֶׁהִתְרוּ בּוֹ הֲרֵי זֶה חַיָּב עַל כָּל שְׁהִיָּה וּשְׁהִיָּה שֶׁהִתְרוּ בּוֹ עָלֶיהָ וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פָּשַׁט:

לא הַמַּלְבִּישׁ אֶת חֲבֵרוֹ כִּלְאַיִם אִם הָיָה הַלּוֹבֵשׁ מֵזִיד הַלּוֹבֵשׁ לוֹקֶה וְהַמַּלְבִּישׁ עוֹבֵר מִשּׁוּם (ויקרא יט יד) "וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל". וְאִם לֹא יָדַע הַלּוֹבֵשׁ שֶׁהַבֶּגֶד הוּא כִּלְאַיִם וְהָיָה הַמַּלְבִּישׁ מֵזִיד הַמַּלְבִּישׁ לוֹקֶה וְהַלּוֹבֵשׁ פָּטוּר:

לב כֹּהֲנִים שֶׁלָּבְשׁוּ בִּגְדֵי כְהֻנָּה שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה אֲפִלּוּ בַּמִּקְדָּשׁ לוֹקִין מִפְּנֵי הָאַבְנֵט שֶׁהוּא כִּלְאַיִם וְלֹא הֻתְרוּ בּוֹ אֶלָּא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה שֶׁהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה כְּצִיצִית: סְלִיקוּ לְהוּ הִלְכוֹת כִּלְאַיִם בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא